

Центральноукраїнський національний технічний університет
ЦЗДО
Кафедра «Аудит, облік та оподаткування»

«Допущено до захисту»
зав. кафедрою аудиту, обліку та
оподаткування
к.е.н., професор
Олена МАГОПЕЦЬ
«21» грудня 2023 р.

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
на тему:
«Облік та аналіз основних засобів в системі прийняття
управлінських рішень щодо підвищення ефективності їх
використання»

Виконав здобувач вищої освіти
II курсу, групи ООУ-22 МЗ (1,4)
ОПП «Облік і оподаткування в
управлінні підприємницькою
діяльністю та державним
сектором економіки»
спеціальності 071 «Облік і
оподаткування»
Кічанова О.В.
« 21 » грудня 2023 р.

Керівник проекту
к.е.н., доцент
Алла ЛИСЕНКО
« 21 » грудня 2023 р.

Рецензент
к.е.н., доцент, доцент кафедри
економічної теорії,
маркетингу та економічної
кібернетики
Лілія КОВАЛЬ

м. Кропивницький

Центральноукраїнський національний технічний університет

Факультет ЦЗДО

Кафедра аудиту, обліку та оподаткування

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма

Облік і оподаткування в управлінні підприємницькою діяльністю та державним сектором економіки

ЗАТВЕРДЖУЮ

завідувач кафедри

к.е.н., професор

Олена МАГОПЕЦЬ

« 21 » грудня 2023 року

ЗАВДАННЯ НА ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Кічанова Ольга Вікторівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проекту)

Облік та аналіз основних засобів в системі прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності їх використання

2. Керівник роботи (проекту)

Лисенко Алла Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

3. Строк подання роботи до захисту 21 грудня 2023 р.

4. Мета та завдання випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Мета роботи - дослідження теоретико-методологічних засад обліку основних засобів в системі прийняття управлінських рішень для підвищення ефективності використання основних засобів. Завдання дослідження: визначити сутність основних засобів та особливості їх класифікації; дослідити теоретичні засади обліку основних засобів в системі управління матеріально-технічною базою підприємства; дослідити методику аналізу основних засобів у системі прийняття рішень щодо підвищення ефективності їх використання; проаналізувати особливості організації обліку та аналізу основних засобів на ТОВ "Три Стар"; удосконалити облік основних засобів у системі підтримки прийняття управлінських рішень; розглянути шляхи підвищення ефективності використання основних засобів та пропозиції щодо удосконалення методики проведення аналізу.

5. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№з/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Узагальнення матеріалів переддипломної практики	02.10.2023 р. – 15.10.2023 р.	Виконано
2.	Огляд літературних джерел, узагальнення нормативних та законодавчих документів	16.10.2023 р. – 05.11.2023 р.	Виконано
3.	Написання основного змісту випускної кваліфікаційної роботи	06.11.2023 р. – 03.12.2023 р.	Виконано
4.	Оформлення випускної кваліфікаційної роботи	04.12.2023 р. – 12.12.2023 р.	Виконано
5.	Отримання відгуку наукового керівника	13.12.2023 р. – 18.12.2023 р.	Виконано
6.	Представлення випускної кваліфікаційної роботи на засіданні кафедри аудиту, обліку та оподаткування	21.12.2023 р.	Виконано

Дата видачі завдання

« 02 » жовтня 2023 р.

Підпис керівника

(прізвище та ініціали)

Завдання прийнято до виконання

« 02 » жовтня 2023 р.

Підпис здобувача

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Кічанова О.В. Облік та аналіз основних засобів в системі прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності їх використання. – Випускна кваліфікаційна робота за другим (магістерським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» освітньо-професійної програми «Облік і оподаткування в управлінні підприємницькою діяльністю та державним сектором економіки». – Центральноукраїнський національний технічний університет Міністерства освіти і науки України. – Кропивницький, 2023.

В першому розділі «Теоретичні засади обліку та аналізу основних засобів у системі прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності їх використання» розглядається науковий підхід до визначення сутності основних засобів та їх класифікації, досліджено теоретичні засади обліку основних засобів у системі управління матеріально-технічною базою підприємства, розкрито методику аналізу основних засобів у системі прийняття рішень щодо підвищення ефективності їх використання. У другому розділі «Облік та аналіз основних засобів у системі прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності їх використання у ТОВ «Три Стар» здійснено організаційно-економічну характеристику підприємства, досліджено особливості організації обліку та аналізу в ТОВ «Три Стар» у контексті функціонування системи підтримки прийняття рішень, вивчено процес ведення обліку та проведено аналіз основних засобів у системі прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності їх використання на підприємстві. В третьому розділі «Удосконалення обліку та аналізу основних засобів у системі прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності їх використання» розроблено напрямки удосконалення обліку основних засобів у системі підтримки прийняття управлінських рішень, шляхи підвищення ефективності використання основних засобів та пропозиції щодо удосконалення методики проведення аналізу.

Ключові слова: основні засоби, амортизація, облік, аналіз, управління, ефективність.

ANNOTATION

Kichanova O.V. Accounting and analysis of fixed assets in the management decision-making system to improve the efficiency of their use. – Graduate qualification work for the second (master's) higher education degree in specialty 071 «Accounting and taxation» of the educational-professional program «Accounting and taxation in business management and the public sector of the economy». – Central Ukrainian National Technical University Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kropyvnytskyi, 2023.

In the first chapter "Theoretical principles of accounting and analysis of fixed assets in the management decision-making system for increasing the efficiency of their use" the scientific approach to determining the essence of fixed assets and their classification is considered, the theoretical principles of accounting for fixed assets in the management system of the material and technical base of the enterprise are investigated, disclosed the method of analysis of fixed assets in the decision-making system for increasing the efficiency of their use. In the second chapter "Accounting and analysis of fixed assets in the management decision-making system regarding the improvement of the efficiency of their use at Three Star LLC, the organizational and economic characteristics of the enterprise were carried out, the peculiarities of the organization of accounting and analysis at Three Star LLC were investigated in the context of the operation of the adoption support system decisions, the accounting process was studied and the analysis of fixed assets in the management decision-making system was carried out in order to improve the efficiency of their use at the enterprise. In the third section, "Improving the accounting and analysis of fixed assets in the management decision-making system to improve the efficiency of their use", directions for improving the accounting of fixed assets in the management decision-making support system, ways to increase the efficiency of the use of fixed assets and proposals for improving the analysis methodology have been developed.

Keywords: fixed assets, depreciation, accounting, analysis, management, efficiency.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У СИСТЕМІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ	13
1.1. Економічна сутність основних засобів та їх класифікація.....	13
1.2. Теоретичні засади обліку основних засобів у системі управління матеріально-технічною базою підприємства.....	23
1.3. Методика аналізу основних засобів у системі прийняття рішень щодо підвищення ефективності їх використання	30
Висновки до розділу 1	37
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У СИСТЕМІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ У ТОВ «ТРИ СТАР».....	38
2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Три Стар»... ..	38
2.2. Особливості організації обліку та аналізу на підприємстві в контексті функціонування системи підтримки прийняття рішень... ..	47
2.3. Облік основних засобів у ТОВ «Три Стар».....	53
2.4. Аналіз основних засобів у системі прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності їх використання на підприємстві.....	62
Висновки до розділу 2	68
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У СИСТЕМІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ.....	71
3.1. Удосконалення обліку основних засобів у системі підтримки	

прийняття управлінських рішень.....	71
3.2. Шляхи підвищення ефективності використання основних засобів та пропозиції щодо удосконалення методики проведення аналізу.....	79
Висновки до розділу 3.....	82
ВИСНОВКИ	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	88
ДОДАТКИ.....	97

ВСТУП

Актуальність теми. В сучасних умовах господарювання основні засоби потребують постійного оновлення, модернізації, ремонту, відтворення. Обліково-аналітичні операції з основними засобами впливають на прийняття господарських рішень щодо зміцнення та оновлення матеріально-технічної бази підприємства, забезпечення ефективного відтворення засобів праці, конкурентоспроможності та покращення економічного стану підприємства.

Через інфляцію вартість нового обладнання значно перевищує первісну вартість аналогічного обладнання, що було у вжитку. Як наслідок, технічний стан основних засобів значної кількості підприємств України погіршується, відстежується тенденція до високого рівня їх зношеності, у зв'язку з чим низькою є ефективність виробництва. Оскільки основні засоби є важливою частиною активів більшості підприємств, виникає потреба в належній організації обліку та аналізу з метою інформаційного забезпечення системи управління та прийняття ефективних рішень.

Дослідженню проблем обліку та аналізу основних засобів приділяли увагу як зарубіжні, так і вітчизняні науковці. Методологічне, наукове та практичне значення мають дослідження Ф. Ф. Бутинця, Н. Г. Виготської, А. Г. Загороднього, В. В. Задорожного, З.- М. В. Задорожного, С. М. Кафки, Я. Д. Крупки, М. Ф. Огійчука, В. С. Рудницького, В. В. Сопко, Н. О. Ткач. Розвитку теорії та практики обліку та аналізу основних засобів сприяли також роботи А. М. Лисенко, П. Я. Поповича, Г. В. Савицької, М. І. Сапачова, Н. М. Ткаченко та інших науковців. Однак організація та методика обліку та аналізу основних засобів в системі прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності їх використання в умовах переходу до ринкових відносин викликає низку питань, які потребують подальших наукових розробок.

Дослідження теоретичних засад і практичних положень щодо організації та методики обліку, аналізу та аудиту операцій з основними засобами дозволило виявити низку проблем, які знижують ефективність використання основних засобів. Основними з них є: різні підходи до трактування економічної сутності основних засобів, їх класифікації, відсутність єдиної методики відображення амортизації основних засобів у бухгалтерському та податковому обліку, відсутність сталого визначення складу основних засобів.

Мета дослідження. Метою даної роботи є дослідження теоретико-методологічних засад обліку основних засобів в системі прийняття управлінських рішень для підвищення ефективності використання основних засобів.

Задачі дослідження. Для досягнення поставленої мети, яка визначає зміст даного дослідження, в роботі передбачено вирішення наступних завдань:

- визначити сутність основних засобів та особливості їх класифікації;
- дослідити теоретичні засади обліку основних засобів в системі управління матеріально-технічною базою підприємства;
- дослідити методику аналізу основних засобів у системі прийняття рішень щодо підвищення ефективності їх використання;
- проаналізувати особливості організації обліку та аналізу основних засобів на ТОВ «Три Стар»;
- удосконалити облік основних засобів у системі підтримки прийняття управлінських рішень;
- розглянути шляхи підвищення ефективності використання основних засобів та пропозиції щодо удосконалення методики проведення аналізу.

Об'єктом дослідження є процес формування обліково-аналітичної інформації про основні засоби на етапі прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності використання основних засобів.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних, організаційних і прикладних положень з обліку та аналізу основних засобів підприємства в системі прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності використання основних засобів.

Інформаційне забезпечення проведених досліджень. Інформаційною базою дослідження стали законодавчі акти України, нормативні документи з обліку основних засобів, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених з питань обліку та аналізу ефективності використання основних засобів, дані бухгалтерського обліку та звітності ТОВ «Три Стар».

Методи дослідження. Підхід до визначення сутності основних засобів досліджено на основі методів системного аналізу. Методи наукової абстракції та порівняльного аналізу дозволили визначити характеристики основних засобів як економічного інструменту. Також використано методи економіко-статистичних досліджень, такі як аналіз та синтез, коефіцієнтний метод, порівняння, наукової абстракції, вибіркового обстеження та групування, індукції та дедукції.

Теоретична та практична значимість результатів дослідження полягає у наступному:

- систематизовано недоліки в організації та порядку ведення обліку основних засобів у ТОВ «Три Стар», розроблено варіанти подолання виявлених недоліків, запропоновано використовувати типові бланки відомостей: контролю інвентаризації основних засобів; обліку і контролю нарахування амортизації; контролю обліку переоцінки об'єктів основних засобів. Це сприятиме посиленню внутрішнього контролю за об'єктами основних засобів відповідно до певних операцій, за якими найчастіше стаються помилки;

- запропоновано доповнити форму акту приймання-передачі основних засобів інформацією про номер договору, встановлений строк корисного використання та спосіб надходження об'єкта, його ліквідаційну вартість, метод нарахування амортизації. Доповнення документа вказаними

реквізитами дозволить зробити його більш наочним для обліку і контролю та надасть можливість одноразового внесення даних, починаючи з введення до складу основних засобів і завершуючи списанням їх з балансу підприємства. Це призведе до зменшення використання часу для обробки первинної документації;

- розроблено напрямки удосконалення аналізу основних засобів, запропоновано використовувати сучасні аналітичні методи, оперативну фінансову та не фінансову інформацію, що забезпечить ефективне управління основними засобами.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що продемонстровані в магістерській роботі підходи, теоретичні висновки та практичні рекомендації можуть бути використані для удосконалення формування облікової інформації про основні засоби на вітчизняних підприємствах, що дозволить користувачам оптимізувати ведення обліку, підвищити ефективність використання основних засобів.

Апробація результатів дослідження та їх публікація. Результати дослідження оприлюднені на двох міжнародних науково-практичних конференціях (27-28.11.2023 р. у м. Кременчук та 30.11.2023 р. у м. Кропивницький). Основні положення наукового дослідження висвітлені в публікаціях автора:

- Лисенко А.М., Кічанова О.В. Важливі аспекти аналізу ефективності використання основних засобів. Інноваційна модернізація економіки України в умовах євроінтеграційних процесів : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 27-28 листопада 2023 р. - Кременчук : КрНУ, 2023. С. 669-671 (внесок автора - п. 2-4). URL : <https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/13544> [41];

- Кічанова О., Лисенко А. Актуальні проблеми обліку основних засобів. Розвиток обліку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально-економічних систем : матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції, 30 листопада 2023 р. - Кропивницький :

ЦНТУ, 2023. С. 192-195 (внесок автора - п. 4-6, 10-13). URL : <https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/13587> [37].

У рамках «Дня науки-2023» підготовлено доповідь на тему «Методи оптимізації абсолютної величини витрат». Запрошення і програма проведення Дня науки-2023, 20 квітня 2023 р. - Кропивницький : ЦНТУ, 2023. С. 51. URL: <http://www.kntu.kr.ua/doc/science/den23.pdf> [36].

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст викладено на 96 сторінках друкованого тексту. Робота містить 11 таблиць, 6 рисунків та додатки. Список використаних джерел містить 82 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У СИСТЕМІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

1.1. Економічна сутність основних засобів та їх класифікація

Основні засоби повинні забезпечувати належні матеріальні умови для здійснення господарської діяльності підприємства, зберігання, транспортування, розвантаження, навантаження, пакування та інших підготовчих операцій, пов'язаних з отриманням і реалізацією продукції, наданням послуг, організацією праці, підвищенням її продуктивності та ефективності господарської діяльності підприємства. Виконанню цих завдань сприяє цілеспрямована робота над кількістю і складом основних засобів, створенням структур і умов їх експлуатації, підтриманням у робочому стані та вибором амортизаційної політики.

Таким чином, основні засоби забезпечують розподіл, обмін і споживання ресурсів, а також процес виробництва. Водночас слід зазначити, що сучасне визначення основних засобів не є однозначним. З економічної точки зору, термін "основний засіб" означає матеріальний актив, який використовується в діяльності підприємства протягом періоду, що перевищує 365 календарних днів з дати введення в експлуатацію, та вартість якого поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом.

У зв'язку з неоднозначним трактуванням поняття "основні засоби", економісти досліджують цей термін під різними кутами зору: В.В. Бабич та В.Г. Золотогоров трактують поняття основних засобів наступним чином: основні засоби, як у сфері матеріального, так і нематеріального виробництва, мають натурально-речову форму, тривалий час зберігають свою вартість, а також є матеріально-речовими цінностями, що використовуються в процесі виробництва. Це сукупність матеріально-речових цінностей, які

функціонують протягом тривалого періоду часу і втрачають свою вартість у міру зносу [3]. Більш розширене трактування цього поняття надає Н. Довгалюк, яка визначає основні фонди як засоби праці будь-якої форми власності підприємства, які багаторазово використовуються у виробничому циклі, зберігають свою натуральну форму, переносять свою вартість на продукцію, що виготовляється, як складові частини і термін використання яких перевищує один рік (операційний цикл) [21].

Бутинець Т.А. в результаті своїх досліджень зробив висновок щодо трактування основних засобів з економічної точки зору: "Основні засоби вважаються інвестиційним капіталом і тому повинні обліковуватися за первісною вартістю, еквівалентною витратам майбутніх періодів (динамічний баланс)" [8].

Основні засоби характеризуються наступними ознаками:

- використання в натуральній формі протягом тривалого періоду часу (не менше одного року);
- схильність до зносу. Знос проявляється в поступовій неможливості наступного використання через старіння, вичерпання резервів потужності (матеріальний знос) або появу основних засобів з кращими характеристиками (моральний знос);
- специфіка реалізації та відшкодування витрат - через механізм поступової амортизації, який розподіляє амортизаційні відрахування на поточні витрати підприємства, а відповідно і на собівартість товарів (робіт, послуг).

Основні засоби підприємств відіграють важливу роль у їхній фінансово-господарській діяльності та забезпечують ефективність безперебійної роботи кожного підприємства. Однак проблема залучення основних засобів має як позитивні, так і негативні аспекти, оскільки вони потребують значних фінансових інвестицій. До них відносяться недостатній грошовий потік через фінансову стійкість, низькі показники діяльності в попередньому році, а також висока вартість основних засобів порівняно з

іншими активами. Вище зазначене дозволяє зробити висновок, що кожне підприємство повинно застосовувати зважений підхід у процесі управління ефективністю використання основних засобів у своїй фінансово-господарській діяльності.

Відповідно до п. 4 НП(С)БО 7 "Основні засоби", основні засоби підприємства - це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва, постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [52]. Аналогічний підхід до тлумачення цього поняття відображено в МСБО 16 "Основні засоби". "Основні засоби" – це матеріальні активи, як і суб'єкт господарювання утримує для використання у виробництві, постачанні товарів, наданні послуг, здачі в оренду або для адміністративних цілей, які, як очікується, будуть використовуватися протягом більше одного звітного періоду.

Податковий кодекс України визначає основні засоби наступним чином: матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин у наданих у користування ділянках надр, що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом: вартість землі, незавершені капітальні інвестиції, автомобільні дороги загального користування, бібліотечні та архівні фонди, крім матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20000 гривень, невиробничі основні засоби та нематеріальні активи. Слід зазначити, що різні закони по-різному трактують поняття "основні засоби".

У табл. 1.1 наведено порівняльну характеристику податкового та бухгалтерського підходів до визнання основних засобів. Як видно з табл. 1.1, такі характеристики основних засобів, як матеріальність та строк корисного використання, є абсолютно однаковими в бухгалтерському та податковому

законодавстві. З іншого боку, варто зазначити, що податковий та бухгалтерський підходи суттєво відрізняються в інших аспектах.

Таблиця 1.1

Порівняльна характеристика податкового та бухгалтерського підходів щодо трактування поняття основних засобів

Ознака	Бухгалтерський підхід	Податковий підхід
Підконтрольність	Активи - ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання котрих, як очікується, приведе до отримання економічної вигоди у майбутньому	Платник податку на прибуток фактично є власником основних засобів.
Строк корисного використання	Строк корисного використання з дати введення в експлуатацію повинен перевищувати рік (або операційний цикл, якщо він триваліший за рік)	Строк корисного використання з дати введення в експлуатацію повинен перевищувати рік (або операційний цикл, якщо він триваліший за рік)
Призначення	З метою використання їх у процесі виробництва/ діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій	До основних засобів відносять лише ті об'єкти, які суб'єкт господарювання планує використовувати у власній господарській діяльності
Вартісна межа	Не передбачена	Основні засоби – матеріальні активи, вартість яких перевищує 20000 гривень

Оскільки застосування та реальність принципу однаковості в оцінці основних засобів є визначальним фактором для організації бухгалтерського обліку на кожному підприємстві, питання визнання основних засобів тісно пов'язане з поняттям їх оцінки. Суть оцінки полягає у присвоєнні числового значення основним засобам відповідно до певних правил. Крім того, вартість придбання активу слід порівняти з 20000 грн., враховуючи всі витрати, понесені при придбанні активу. Такі витрати включають транспортні, монтажні та пусконаладжувальні витрати. Вартісна база для основних засобів у податковому обліку була підвищена Законом України № 466-ІХ

«Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві», який Верховна Рада України ухвалила 16 січня 2020 року (набув чинності 23.05.2020 року).

Для забезпечення своєчасного і достовірного обліку основних засобів та контролю за їх зберіганням і використанням підприємствам необхідно розробити економічно обґрунтовану класифікацію основних засобів за такими ознаками: натурально-речовий склад, функціональне призначення, використання, приналежність та вид економічної діяльності. Така класифікація основних засобів може оптимізувати їх структуру, забезпечити ефективне використання та сприяти поліпшенню їх фізичного стану і структури.

Класифікація основних засобів – це об'єднання їх у якісно однорідні групи за певними ознаками. Класифікація полегшує ведення поточного бухгалтерського обліку основних засобів і спрощує складання звітності про наявність та рух основних засобів. Загородній В.Г. звужив класифікацію основних засобів лише до однієї ознаки - за характером участі основних засобів у процесі розширення та відтворення, і на цій підставі поділяє їх на виробничі та невиробничі основні засоби [29, с. 157].

Слід зазначити, що в літературі не існує єдиного погляду на класифікацію основних засобів. В тій чи іншій мірі класифікація основних засобів була запропонована різними науковцями та зазначені в нормативних документах, певною мірою переплітаються між собою, але існують і певні відмінності. В економічній літературі основні засоби часто поділяють на певні групи за такими класифікаційними ознаками: за функціональним призначенням; за галузевою приналежністю; за сферою використання; за формою власності; за натурально-речовим складом.

За функціональним призначенням розрізняють такі види основних засобів: виробничі основні засоби, які безпосередньо беруть участь у виробничому процесі або забезпечують його здійснення; невиробничі

основні засоби не беруть безпосередньої участі у виробничому процесі і часто призначені для задоволення культурно-побутових і комунальних потреб підприємства. Вони часто призначені для задоволення невиробничих, побутових і комунальних потреб працівників підприємства.

Залежно від типу галузі, основні засоби підприємства можна умовно поділити на такі категорії: сільське господарство, промисловість, будівництво, транспорт, зв'язок, телекомунікації.

Основні засоби підприємства на практиці класифікуються за ступенем використання наступним чином: операційні (використовуються підприємством в даний час), невиробничі (не використовуються підприємством в даний час, але тимчасово зберігаються), резервні (не використовуються підприємством в даний час, але тимчасово зберігаються), зарезервовані (придбані для якнайшвидшої заміни діючих основних засобів), запасні (придбані для швидшої заміни наявних основних засобів і зарезервовані).

Залежно від права власності основні засоби поділяються на орендовані та власні. Власні основні засоби фінансуються за рахунок власних коштів (капіталу, прибутку).

Основні засоби поділяються на ті, що підлягають амортизації, і ті, що не підлягають. Наприклад, будівля придбана одночасно із земельною ділянкою, на якій вона стоїть. У такому випадку вони повинні розглядатися як окремі матеріальні основні засоби. Земля, як правило, має невизначений строк корисного використання і не амортизується так само, як будівля. У той же час для будівель необхідно встановити строк корисного використання та обрати метод амортизації. В літературі дається наступне визначення орендованих основних засобів: "Орендований основний засіб – це актив, придбаний у фізичної або юридичної особи в тимчасове користування". Він визначається як. "Оренда"[79, с. 69].

Орендовані основні засоби відображаються в балансі орендодавця, тому що не повинно бути подвійного урахування одного і того ж активу [54].

Крім того, певні об'єкти відрізняються за своїм фізичним складом. Вони є основними засобами, які слід обліковувати окремо. Відповідно до п. 5 НП(С)БО 7 "Основні засоби", до основних засобів у системі бухгалтерського обліку також належать такі об'єкти (рис. 1.1)

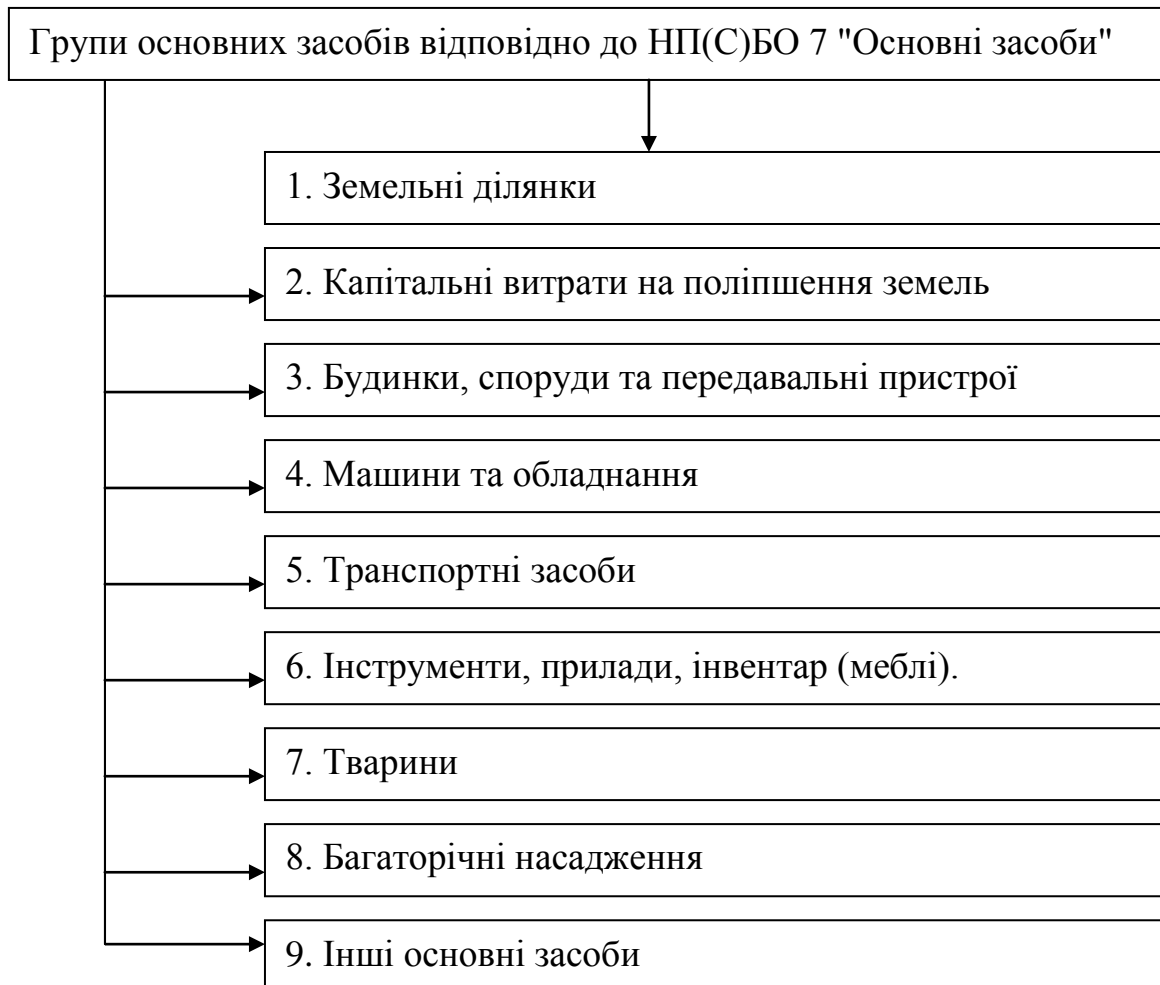

Рис. 1.1. Типова класифікація основних засобів підприємства [29]

Науковці, які досліджують питання основних засобів, намагаються уточнити цю класифікацію відповідно до конкретних галузевих, аналітичних та управлінських потреб. Цей аспект знайшов своє відображення в роботах О. Агрес [2]. В. Бабіча [3], О. Бандарук [5], Т. Бутинець [7] Д. Ковальова, Є. Пиріжка, С. Чернетка, А. Юрченко [81], Л. Яловеги та ін.

За формою власності основні засоби поділяються на власні та орендовані, за використанням – на операційні та неопераційні, за

призначенням – на виробничі та невиробничі. До власних основних засобів належать ті, що належать конкретному підприємству.

Власні основні засоби формуються за рахунок статутного (пайового, акціонерного) капіталу, додаткового фінансування з відповідних джерел для розширення виробництва та власного прибутку. Орендовані основні засоби не належать орендарю, але використовуються в господарській діяльності на підставі договору оренди.

Будівлі визнаються лише на балансі орендодавця, що виключає можливість подвійного визнання. Операційні основні засоби включають ті, що використовуються, в тому числі ті, що тимчасово не використовуються, а також ті, що передані в оренду іншим компаніям за договором. До не операційних основних засобів належать ті, що знаходяться в резерві. Залежно від функціонального призначення та виду діяльності основні засоби поділяються на дві категорії - виробничі та невиробничі.

Виробничі основні засоби – це або засоби праці, за допомогою яких працівники впливають на предмети праці, або процеси, необхідні для забезпечення виробничої діяльності. Виробничі основні засоби беруть безпосередню участь у виробничому процесі або певним чином сприяють його здійсненню, багаторазово беруть участь у виробничому циклі, поступово зношуються і переносять свою вартість частинами на виготовлений продукт, не змінюючи при цьому своєї натуральної форми.

Невиробничі основні засоби є необхідною умовою суспільного відтворення. До них належать основні засоби, які не беруть безпосередньої участі в основній діяльності, або обслуговують потреби працівників, функціонують протягом тривалого періоду часу, поступово зношуються, але не переносять свою вартість на продукт, оскільки не беруть участі у виробництві матеріальних благ.

За видами економічної діяльності основні виробничі засоби поділяються на ті, що використовуються у промисловості, сільському господарстві, транспорті, зв'язку, будівництві, торгівлі, виробництві

харчових продуктів та напоїв, лісовому господарстві, збуті, заготівлі та інших видах матеріального виробництва, а також у житлово-комунальному господарстві, охороні здоров'я, фізичній культурі, соціальному забезпеченні, освіті, культурі, мистецтві, науці та науковому обслуговуванні, кредитуванні, управлінні та наданні базових послуг. Вони поділяються на дві категорії. Для кожної галузі, з урахуванням її специфіки, передбачена класифікація за натуральним складом основних засобів і призначенням виробництва, але також можливе зведення всіх класифікацій за видами економічної діяльності. Для цілей оподаткування передбачено 16 груп основних засобів та інших необоротних активів, як показано в табл. 1.2 [79, с. 64].

Таблиця 1.2

Класифікація та мінімально допустимі строки амортизації основних засобів та інших необоротних активів

Групи	Мінімально допустимі строки корисного використання, років
Група 1 – земельні ділянки	–
Група 2 – капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15
група 3 – будівлі	20
– споруди	15
– передавальні пристрої	10
група 4 – машини та обладнання	5
з них: ЕОМ, комутатори, модулі, маршрутизатори, модеми, телефони, мікрофони, рації і т.п., вартість яких перевищує 20000 гривень	2
група 5 – транспортні засоби	5
група 6 – інструменти, прилади, інвентар, меблі	4
група 7 – тварини	6
група 8 – багаторічні насадження	10
група 9 – інші основні засоби	12
група 10 – бібліотечні фонди та збереження Національного архівного фонду України	–
група 11 – малоцінні необоротні матеріальні активи	–
група 12 – тимчасові (нетитульні) споруди	5
група 13 – природні ресурси	–
група 14 – інвентарна тара	6
група 15 – предмети прокату	5
група 16 – довгострокові біологічні активи	7

Згідно із п. 5.1 НП(С)БО 7 у бухгалтерському обліку виділяються такі групи основних засобів: земельні ділянки; капітальні витрати на поліпшення земель (не пов'язані з будівництвом); будинки, споруди, передавальні пристрої; машини та обладнання; транспортні засоби; інструменти, прилади, інвентар (меблі); тварини, не пов'язані з с/г діяльністю; багаторічні насадження, не пов'язані з с/г діяльністю та плодоносні рослини; інші основні засоби (рис. 1.2) [50].

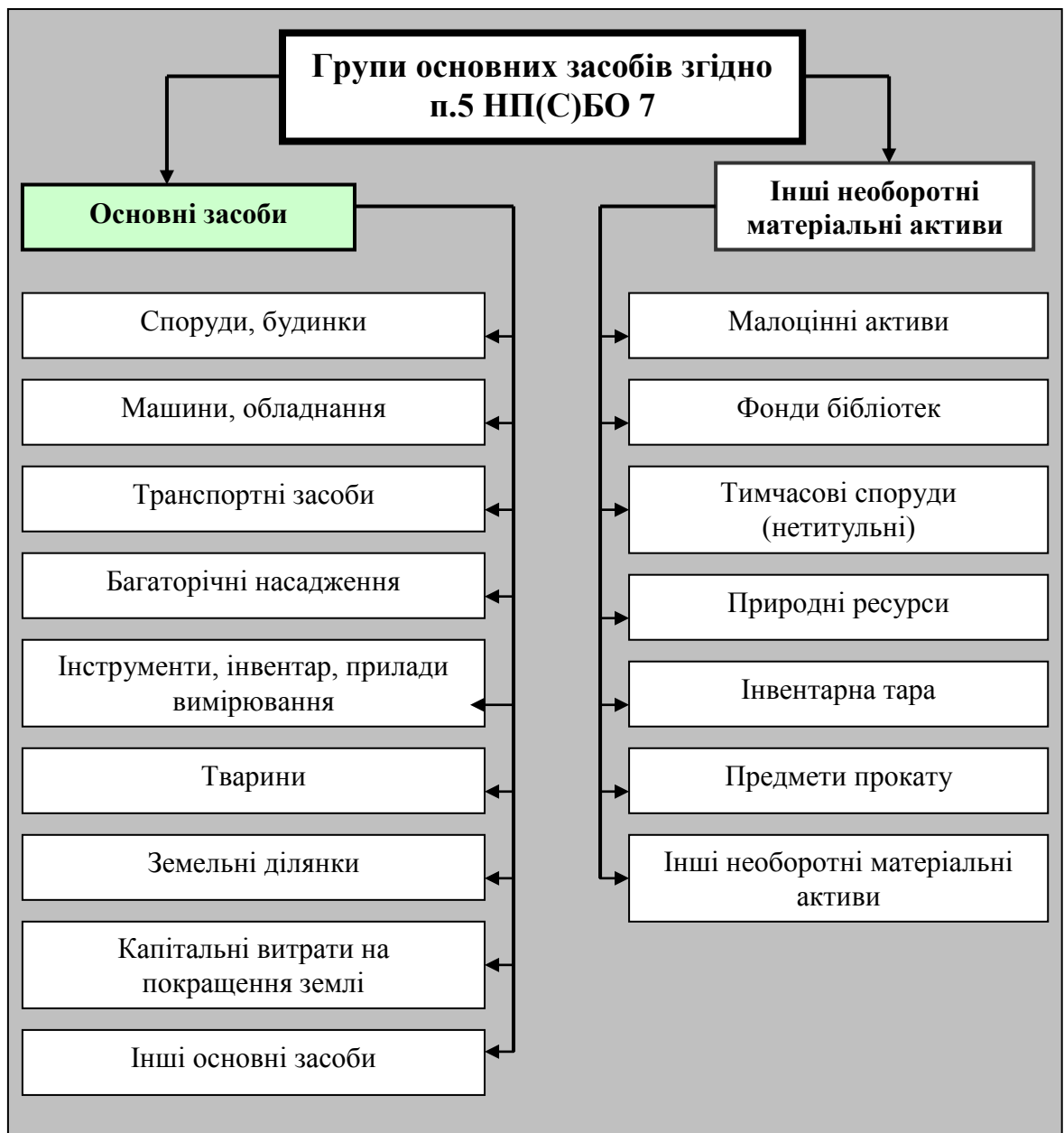

Рис. 1.2. Класифікація основних засобів згідно п. 5.1 НП(С)БО 7
«Основні засоби» [50]

Таким чином, згідно зі ст.138 Податкового кодексу, основні засоби поділяються на 16 груп. По суті, це ті самі групи, що і в НП(С)БО 7 "Основні засоби". Різниця полягає в тому, що в правій колонці табл. 1.2 визначено мінімальний строк корисного використання. Іншими словами, строк корисного використання певної групи основних засобів не може бути меншим, ніж строк корисного використання, передбачений статтею 138 Податкового кодексу. Наприклад, мінімальний строк корисного використання будівлі становить 20 років. Якщо в обліковій політиці підприємства встановлено 15 років, такий строк корисного використання не підходить для цілей податкового обліку.

Однак на даний момент залишається недостатньо вирішеним питанням науково-правова проблематика щодо віднесення об'єктів власності до основних засобів. Так, Жадан Т. А. та Лозова Н. В. зазначають, що при розкритті категорії «основні засоби» більшість авторів акцентують свою увагу на таких критеріях визнання основних засобів, як матеріальність, призначення та строк корисного використання [24, с. 1112-1113].

Отже, існують наукові та правові особливості, які потрібно враховувати при віднесенні матеріальних необоротних активів до основних засобів. Важливу роль відіграє класифікація основних засобів за їх фізичними характеристиками, терміном корисного використання, галуззю національної економіки та функціональним призначенням.

1.2. Теоретичні засади обліку основних засобів у системі управління матеріально-технічною базою підприємства

Теоретичні засади обліку основних засобів – це наукові положення, які визначають сутність, класифікацію, оцінку, нарахування амортизації, переоцінку та вибуття основних засобів на підприємстві. Одним з основних завдань обліку основних засобів є надання повної, правдивої та

неупередженої інформації про основні засоби. Однак інформація, що міститься у фінансовій звітності про основні засоби, не завжди є такою через недосконалість національного законодавства та постійні зміни в законодавстві.

Бухгалтерський облік основних засобів повинен здійснюватися відповідно до положень чинного законодавства. Важливими нормативними документами, що регулюють облік основних засобів в Україні, є Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби"[52] та Податковий кодекс України[64].

Одиницею обліку основних засобів є об'єкт основних засобів. Об'єкт основних засобів – це або закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям, або конструктивно відокремлений предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій, або самостійний комплекс з'єднаних між собою предметів однакового або різного призначення, що мають для їх обслуговування та ремонту єдиний фундамент, пристосоване приладдя, системи керування та обслуговування.

Передумовою раціональної організації обліку основних засобів є їх класифікація. Орієнтація на ознаки, спільні для всіх галузей економіки, такі як визначення різних груп основних засобів та їх групування за спільними функціями у виробничому процесі, має вирішальне значення для організації бухгалтерського обліку.

Класифікація допомагає розділити основні засоби на групи, які підлягають обліку та контролю. Вона також забезпечує єдність групування за видами об'єктів у всіх галузях економіки і дає змогу порівнювати облікові показники між різними підрозділами, бригадами, підприємствами.

Слід зазначити, що на практиці підприємствам необхідно групувати, тобто класифікувати, свої основні засоби за однорідними групами для ведення обліку основних засобів, складання звітності, планування їх відтворення, проведення переоцінок та інвентаризацій.

Існують різні методи нарахування амортизації, які згідно до НП(С)БО № 7 «Основні засоби» обираються підприємством самостійно з урахуванням його специфіки, очікуваного способу отримання економічної вигоди від їх використання. Якщо очікуваний спосіб отримання економічних вигод змінюється, то може бути обраний інший метод нарахування амортизації.

Амортизація основних засобів нараховується із застосуванням таких методів [23]:

1. Прямолінійний метод (є найбільш розповсюдженим при нарахуванні амортизації). Відповідно до цього амортизаційні відрахування розраховуються шляхом ділення вартості, що амортизується, на встановлений строк корисного використання.

Особливістю є те, що сума зносу залишається щороку постійною. Облікова вартість активу зменшується з року в рік на таку саму суму. Його використання особливо доцільне, коли ступінь експлуатації активу в кожному обліковому періоді залишається незмінним. Він передбачає майже рівномірний спад економічної корисності активу з року в рік. Через це його використовують на практиці найчастіше з усіх можливих методів.

Відносна простота розрахунку та забезпечення рівномірності розподілу амортизаційних відрахувань є основними перевагами даного методу. Також він спрощує зіставлення собівартості продукції з доходом від її реалізації.

Окрім переваг, даний метод має свої недоліки. До основних входить те, що край складно у деяких випадках визначити ступінь зношення об'єкту. Також даний метод не враховує ступінь завантаження засобу протягом виробничої діяльності, особливо це стосується сезонних робіт, які притаманні сільськогосподарським підприємствам;

2. Метод зменшення залишком вартості, основною формулою розрахунку якого є добуток річної норми амортизації та залишкової вартості об'єкта засобів. Річна норма амортизації (у відсотках) обчислюється як різниця між одиницею та результатом кореня ступеня кількості років

корисного використання об'єкта з результату від ділення ліквідаційної вартості об'єкта на його первісну вартість.

На підприємствах використовуються активи, які вже на початкових етапах використання втрачають переважну частину своєї вартості. Тому доцільним для відображення реальності стану об'єктів використовувати саме цей метод нарахування амортизації.

Деякі науковці вважають, що на початкових етапах використання нового об'єкта необхідно набагато менше затрат, тим самим вони накопичують амортизаційний фонд на витрати для утримання;

3. Метод прискореного зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації розраховується як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється, виходячи із строку корисного використання об'єкта, і подвоюється.

Основною перевагою є те, що лише в перший рік експлуатації об'єкта визначається велика сума нарахування та рівномірне зменшення цієї суми на протязі наступних облікових періодів.

Недоліком методу є відповідна прискорена норма нарахування зносу, що визначається суб'єктивно в облікових цілях;

4. Кумулятивний метод, відповідно до якого річна сума амортизації визначається шляхом добутку вартості, яка амортизується, на кумулятивний коефіцієнт.

Для розрахунку кумулятивного коефіцієнта використовується кількість років, що залишається до кінця строку корисного використання об'єкта основних засобів, яка ділиться на суму числа років його корисного використання. Перевагами методу у порівнянні з прямолінійним методом є нарахування більшої суми зносу в перший рік експлуатації активу та поступове зменшення цієї суми протягом наступних облікових періодів.

Недоліки методу полягають у тому, що він не завжди відповідає принципу узгодженості. Сума зносу часто не узгоджується ні з фактичним

використанням активу, ні з обсягом виробленої продукції, а отже, й з отриманими від експлуатації активу доходами;

5. Виробничий метод, відповідно до якого місячна сума амортизації є результатом добутку фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації. Виробнича ставка амортизації обчислюється діленням вартості, яка амортизується, на загальний обсяг продукції (робіт, послуг), який підприємство очікує виробити (виконати) з використанням об'єкта основних засобів. Цей метод застосовується, коли можна визначити кількість виробів або певну кількість робіт.

Перевагами цього методу є простота, раціональність та систематичність. Остання забезпечує також кращий рівень узгодженості суми зносу, яка визначається витратами поточного періоду з отриманими доходами, у випадку якщо використання відповідного активу не однакове у різні періоди.

Основним недоліком даного методу є трудомісткість та обмеженість. Даний метод є одним з найточніших, враховуючи реальний ступінь зносу об'єкта залежно від обсягу фактичної кількості виробленої продукції. Але це ускладнюється тим, що ми не можемо точно визначити, яка саме кількість припала та той, чи інший засіб.

У НП(С)БО № 7 «Основні засоби» визначається, що нарахування амортизації припиняється, починаючи з місяця, наступного за місяцем вибуття об'єкта основних засобів, переведення його на реконструкцію, модернізацію, добудову, розширення або звуження функціоналу, консервацію. Нарухування амортизації при застосуванні виробничого методу амортизації припиняється з дати, що настає за датою вибуття об'єкта основних засобів [23; 50].

Відповідно до НП(С)БО № 7 «Основні засоби», відображення витрат, пов'язаних з експлуатацією або поліпшенням стану основних засобів, у бухгалтерському обліку залежить від їх впливу на майбутні економічні вигоди, очікувані від використання об'єктів. При цьому розрізняють поняття

«поліпшення» та «ремонт» основних засобів. Відповідно до Методичних рекомендацій з обліку основних засобів № 561, до «поліпшення» входять наступні дії [23]:

- модифікація, модернізація об'єкта основних засобів з метою продовження строку його корисної експлуатації або збільшення його виробничої потужності;
- заміна окремих частин устаткування для підвищення якості продукції (робіт, послуг);
- впровадження ефективнішого технологічного процесу, який дозволить зменшити первісно оцінені виробничі витрати;
- добудова (надбудова) будівлі, яка збільшує кількість місць (площі) будівлі, обсяги та/або якість виконуваних робіт (послуг) або умови їх виконання.

Ремонт – це комплекс робіт, спрямованих на підтримання об'єктів основних засобів у працездатному стані чи відновлення їх первісних технічних характеристик (заміна несправних деталей, агрегатів, вузлів та ін., усунення вад, налагодження тощо). Ремонти основних засобів класифікуються за такими ознаками, як спосіб проведення ремонту та вид ремонту.

За способами проведення ремонту поділяються на:

- ремонти, виконані підрядним способом;
- виконані господарським способом;
- виконані змішаним способом.

За видами ремонту поділяються на:

- поточний;
- капітальний.

Названі класифікаційні ознаки суттєво впливають на організацію обліку витрат на здійснення ремонтів основних засобів. Водночас у всіх випадках проведення ремонтів, які не призводять до збільшення економічних вигод, витрати на їх здійснення є операційними витратами підприємства.

Первісна вартість основних засобів включає такі витрати:

- 01) суми, що сплачуються постачальникам активу та підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт;
- 02) реєстраційні збори, загальнодержавні податки та аналогічні платежі, що здійснюються у зв'язку з придбанням/набуттям прав на об'єкт основних засобів;
- 03) суму ввізного мита;
- 04) суми непрямих податків (якщо вони не відшкодовуються платнику), пов'язаних з придбанням або створенням основних фондів;
- 05) витрати на страхування ризику доставки основних засобів;
- 06) витрати на транспортування, установку, монтаж і налагодження основного засобу;
- 07) фінансові витрати, які положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку передбачено включати до вартості придбання кваліфікаційного активу;
- 08) інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основного засобу до стану, у якому він придатний для використання із запланованою метою.

Це загальні правила визначення первісної вартості основного засобу, але існують і спеціальні правила. Наприклад, якщо основний засіб внесено до статутного капіталу підприємства, його первісною вартістю є вартість, узгоджена засновниками підприємства (не вище звичайної ціни). Основні засоби оприбутковуються наказом по підприємству (додаток Б).

Форми первинних документів руху основних засобів:

- Акт введення в експлуатацію основних засобів,
- Акт приймання-передачі основних засобів,
- Акт передачі на ремонт, реконструкцію та модернізацію основних засобів,
- Акт на списання основних засобів (часткової ліквідації),
- Акт списання групи основних засобів,

- Акт списання транспортних засобів (повинна оформляти комісія установи, утворена керівником).

Всі акти підписуються директором і головним бухгалтером підприємства. Тільки після цього виконуються бухгалтерські проводки відповідно до установлених правил.

1.3. Методика аналізу основних засобів у системі прийняття рішень щодо підвищення ефективності їх використання

Важливою умовою успішної діяльності підприємства є забезпечення його необхідними основними засобами. Основні засоби безпосередньо впливають на ефективність, якість роботи та результати фінансово-господарської діяльності підприємства в цілому.

Завданнями аналізу основних засобів є:

- вивчення структурного складу і руху основних засобів, ступеня оновлення, ступеня вибуття і технічного стану;
- дослідження факторів, що впливають на ефективність використання основних засобів, розрахунок показників фондоддачі та фондомісткості;
- пошук резервів підвищення ефективності використання основних засобів.

Методика аналізу використання основних засобів повинна враховувати декілька принципів:

- функціональна корисність основного засобу триває кілька років, тому витрати на його придбання та експлуатацію розподіляються на тривалий період часу;
- час фізичного заміщення основного засобу не збігається з часом його вартісного заміщення, що може призвести до втрат або збитків, які знижують фінансові результати діяльності підприємства;

– ефективність використання основних засобів оцінюється по-різному залежно від їх виду, належності, характеру та мети участі у виробничому процесі [9].

Аналіз основних засобів зазвичай проводиться в п'ять етапів:

1. Збір інформації про всі основні засоби, наявні на підприємстві;
2. Проведення аналітичних досліджень щодо основних засобів: аналіз забезпеченості, стану, структури та руху основних засобів, аналіз ефективності використання основних засобів;
3. Обробка проаналізованих даних та узагальнення результатів;
4. Розробка заходів щодо підвищення ефективності використання основних засобів;
5. Контроль за виконанням управлінських рішень.

Джерелами інформації для аналізу основних засобів є фінансова і статистична звітність та дані аналітичного обліку. Фінансова та статистична звітність складається за результатами фінансового року. Інформація про основні засоби на великому та середньому за розмірами підприємстві представлена в балансі (форма 1) та примітках до фінансової звітності (форма 5).

При дослідженні факторів, що впливають на формування узагальнюючих показників фондівіддачі та фондомісткості, використовуються форми фінансової звітності №1 (або №1-м, №1-мс) "Баланс" (середнє значення рядка "Основні засоби") та форми статистичної звітності №1П-НПП "Звіт про виробництво та реалізацію промислової продукції", або використовується інша інформація, відображена в інших формах статистичної звітності (з урахуванням галузі, до якої належить суб'єкт господарювання).

Оцінка впливу факторів на формування рівня рентабельності основних засобів здійснюється з використанням інформації, відображеної у формах фінансової звітності №1 (або №1-м, 1-м) "Баланс" (середні значення за

рядком "Основні засоби") та №2 (або №2-м, 2-м) "Звіт про фінансові результати" (рядок "Чистий прибуток (збиток)").

Склад і стан основних засобів можна своєчасно контролювати, якщо правильно вибрати методи аналізу. Це також може призвести до більш ефективного використання основних засобів, якщо на основі даних, отриманих в результаті аналізу, будуть прийняті відповідні управлінські рішення [13].

Важливе значення надається оцінці рівня забезпеченості суб'єктів господарювання основними засобами та їх технічного стану; вивченню змін у кількості, вартості та структурі основних засобів і джерелах фінансування їх відтворення; проведенню горизонтального та вертикального, детермінованого та стохастичного факторного аналізу.

При аналізі динаміки, складу і структури основних засобів визначають:

- середньорічну вартість основних засобів та динаміку їх зміни за роками;
- причини збільшення вартості основних засобів (збільшення за рахунок переоцінки основних засобів не є позитивною тенденцією, але позитивною тенденцією може бути перевищення темпів зростання вартості виробничих основних засобів над темпами зростання вартості невиробничих основних засобів);
- темпи зміни вартості основних засобів, пов'язані з динамікою зростання вартості продукції або обсягів виробництва у фізичному вимірі [14].

Вартісні показники використовуються для характеристики змін у структурі основних засобів та їх динаміки. Відповідно до НП(С)БО 7 "Основні засоби", вартість, яка амортизується, - це первісна або переоцінена вартість придбання об'єкта основних засобів за вирахуванням його ліквідаційної вартості.

При дослідженні структурного складу і руху основних засобів, ступеня їх оновлення, вибуття і технічного стану розраховуються коефіцієнти оновлення, вибуття, приросту і зносу.

Коефіцієнт оновлення основних засобів показує частку введених за певний період основних засобів у загальній вартості основних засобів на кінець звітнього періоду.

Коефіцієнт вибуття основних засобів показує інтенсивність вибуття основних засобів з виробничого сектору і розраховується як відношення вартості основних засобів, що вибули протягом аналізованого періоду, до вартості основних засобів на початок періоду.

Коефіцієнт приросту основних засобів показує рівень зростання основних засобів або їх окремих груп за певний період.

Коефіцієнт зносу характеризує технічний рівень і стан основних засобів підприємства та ступінь їх зношеності, розраховується як відношення суми накопиченого зносу до первісної вартості основних засобів.

При дослідженні динаміки основних засобів показники аналізуються за кілька періодів, часто на початок і кінець періоду. За результатами співставлення цієї інформації розраховуються відносні та абсолютні величини динаміки вартості основних засобів.

Для аналізу забезпеченості основними засобами необхідно порівняти фактичну наявність машин та обладнання з потребою в машинах та обладнанні, достатньою для безперебійної роботи підприємства. При розрахунку потреби в машинах та обладнанні враховуються всі технічні та організаційні особливості виробництва.

Структура основних засобів - це питома вага окремого виду (групи) в загальній вартості основних засобів, виражена у відсотках.

Аналіз слід починати з класифікації основних засобів. За характером участі в основній діяльності та способом перенесення вартості на витрати виробництва та обігу основні засоби можна класифікувати наступним чином:

- активні (які можна виміряти кількістю відпрацьованих годин, обсягом робіт);

- пасивні (будівлі, споруди), участь яких в основній діяльності не може бути виміряна жодним показником, але має бути врахована, оскільки вони гарантують нормальне функціонування активних елементів основного засобу.

У більшості галузей промисловості прийнято відносити машини, обладнання, транспортні засоби, виробничий і господарський інвентар до активної частини основних засобів, а виробничі будівлі, склади та споруди - до пасивної частини. Така детальна класифікація необхідна для оптимізації структури основних засобів та виявлення резервів підвищення ефективності використання основних засобів. Порівнюючи фактичні показники використання з плановими потребами, можна розрахувати потребу компанії в додатковому обладнанні (скільки і якого обладнання не вистачає).

При аналізі використання основних засобів аналізуються такі показники: фондоозброєність, використання виробничих потужностей підприємства. Коефіцієнт фондоозброєності праці – це співвідношення між середньорічною вартістю основних засобів та середньою кількістю працівників. Він відображає ступінь забезпеченості працівників засобами праці.

Підвищення ефективності використання основних засобів є важливим питанням для підприємств, оскільки впливає на обсяги виробництва і, в кінцевому підсумку, на прибутковість та конкурентоспроможність.

Для оцінки ефективності використання основних засобів традиційно використовують натуральні та вартісні показники, які визначають співвідношення між приростом обсягів виробництва в грошовому вираженні та витратами на основні засоби, фондоозброєністю і продуктивністю праці [1, с. 12].

До переліку основних показників використання основних засобів належать фондovіддача та фондомісткість, екстенсивне навантаження,

інтенсивне навантаження, рівень інтегрального навантаження та рентабельність основних засобів.

Аналіз ефективності використання основних засобів здійснюється за допомогою основних методів, що сприяють прийняттю важливих рішень, зокрема, щодо збільшення або зменшення парку обладнання, проведення ремонтів (з урахуванням їх обсягів) та оптимізації чисельності обслуговуючого персоналу.

Ефективність використання основних засобів характеризується відношенням темпів зростання обсягу виробництва до темпів зростання вартості основних засобів, а також показниками фондоддачі, фондомісткості та фондоозброєності.

Фондоддача – це відношення обсягу виробництва до середньорічної вартості основних засобів. Вона виражає ефективність використання таких засобів, тобто скільки продукції виробляється на одиницю основних засобів.

Зростанню фондоддачі можуть сприяти автоматизація виробничих процесів, застосування передових технологій, модернізація обладнання, підвищення кваліфікації працівників, збільшення коефіцієнта готовності обладнання, використання високоякісної сировини, збільшення частки робочої частини основних засобів, збільшення часу роботи робочої частини основних засобів тощо [12].

Фондомісткість є оберненим показником до фондоддачі і показує, скільки основних засобів в середньому використовує підприємство для виробництва однієї гривні продукції.

Важливий показник ефективності використання основних засобів відображає співвідношення фінансових результатів, отриманих організацією, та використаних для їх досягнення основних засобів.

Третій етап аналізу основних засобів передбачає обробку проаналізованих даних та узагальнення результатів аналізу. На цьому етапі важливо порівняти отримані фактичні дані аналізу з аналогічними показниками попередніх періодів. Слід простежити динаміку показників,

виявити позитивні та негативні тенденції. У разі виявлення несприятливих тенденцій або зниження показників якості необхідно виявити причини погіршення показників з метою недопущення такої динаміки в майбутньому. Безумовно, особливе значення має розробка заходів і пропозицій щодо ефективного використання основних засобів та виявлених прихованих резервів виробництва, а також контроль за їх реалізацією, що забезпечується четвертим і п'ятим етапами аналізу основних засобів [16].

Незалежно від галузевої приналежності підприємства, кінцевою метою аналізу використання основних засобів є визначення можливості розширення обсягів виробництва та реалізації продукції без додаткового залучення ресурсів, або необхідності відновлення чи розширення виробничого потенціалу.

Можна зробити висновок, що характерною особливістю аналізу основних засобів є його багаторівневий характер. Важливо визначити рівень впливу факторів і відповідно до цього обрати моделі та методи аналізу. Стан основних засобів безпосередньо пов'язаний з інвестиційною та інноваційною діяльністю підприємства і тому має бути об'єктом аналізу та управління в процесі управління інвестиційно-інноваційним процесом підприємства [9,11].

Отже, основними етапами аналізу ефективності використання основних засобів є збір необхідної інформації, безпосередній розрахунок показників ефективності використання основних засобів, обробка проаналізованих даних та узагальнення результатів, а також розробка заходів щодо підвищення ефективності використання основних засобів. Важливими завданнями аналізу основних засобів є встановлення наявності, складу, динаміки та структури основних засобів, оцінка їх технічного стану, ступеня використання та особливостей експлуатації, рівня зносу та визначення низки заходів щодо поліпшення використання основних засобів на підприємствах.

Висновки до розділу 1

Розвиток підприємства можливий лише за умови ефективного використання наявних економічних ресурсів, зокрема основних засобів. Основні засоби є важливими для будь-якого підприємства, оскільки вони становлять виробничу частину його майна та гарантують здійснення його операційної діяльності.

У нормативно-правових актах поняття "основні засоби" трактується по-різному. Основні засоби (крім землі) поступово втрачають свої властивості під впливом фізичних сил, технологічних та економічних факторів, тобто фізичного та морального зносу. Поступове перенесення вартості діючих основних засобів на готову продукцію та накопичення грошових коштів для заміни зношених елементів називається амортизацією. При визначенні строку корисного використання об'єкта основних засобів суб'єкт господарювання обирає один із методів амортизації.

Передумовою раціональної організації обліку основних засобів є їх класифікація, тобто об'єднання в якісно однорідні групи за певними ознаками. Основними класифікаціями в бухгалтерському обліку є класифікація за використанням (діючі, невикористані), за правом власності (власні, орендовані) та за призначенням (виробничі, невикористані). Для податкового обліку важливою є класифікація за нижньою межею амортизаційного періоду.

Методика аналізу основних засобів дозволяє систематизувати підходи, які регулярно оцінюють стан і структуру основних засобів. Такий регулярний моніторинг не тільки підвищує ефективність їх використання, але й допомагає управляти достатністю обладнання для виконання майбутніх виробничих завдань.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У СИСТЕМІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ У ТОВ «ТРИ СТАР»

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «ТРИ СТАР»

Товариство з обмеженою відповідальністю "Три Стар" - компанія ТОВ "Три Стар" - зареєстрована 23 вересня 1992 року. Статутний капітал компанії складає 204 437 000 гривень. Директор підприємства - Кривко Сергій Євгенович. Бухгалтер Боліла Лілія Петрівна.

Юридична адреса підприємства ТОВ "Три Стар": Україна, 25002, Кіровоградська область, місто Кропивницький, вулиця Енергетиків, будинок 6А. Головний КВЕД ТОВ "Три Стар" - 10.82 виробництво какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів.

За 2022 рік компанія отримала виторг у розмірі 486 072 000 гривень. Кількість працівників станом на 05 січня 2024 року становить 529 працівників. Також організація має підрозділ у Знам'янському районі на якому здійснюється сільськогосподарська виробнича діяльність.

Інформація про засновників представлена в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Кінцеві бенефіціарні власники та засновники, їх частки

П.І.Б.	Сума, грн.	Частка, %
1. Сухий Сергій Олександрович, 29.08.1972	102 218 500	50
2. Суха Лариса Семенівна, 22.01.1948	102 218 500	50

Володіння корпоративними правами - 1 компанія ТОВ «ТС ЕНЕРДЖИ». Адреса: Україна, 25002, Кіровоградська область, місто Кропивницький, вулиця Енергетиків, будинок 6а. Пошта info@zolotoi-vek.ua; телефон +380 (52) 256-30-56; дата заснування 19.11.2018. Код

ЄДРПОУ 42634635; статутний капітал 13 737 373 грн; основний вид діяльності - 35.14 торгівля електроенергією. Директор Луговський Сергій Олександрович.

Інші види діяльності:

- вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур, допоміжна діяльність у рослинництві і тваринництві;
- виробництво олії та тваринних жирів, сухарів і сухого печива, борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок тривалого зберігання;
- виробництво какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів;
- оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин;
- оптова торгівля фруктами й овочами, іншими продуктами харчування, у тому числі рибою, ракоподібними та молюсками;
- неспеціалізована оптова торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами;
- надання в оренду інших машин, устаткування та товарів;
- вантажний автомобільний транспорт, інша допоміжна діяльність у сфері транспорту;
- надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна;
- виробництво електроенергії та передача електроенергії, розподілення електроенергії.

Компанія «Три Стар» - найбільший виробник халви та козинаків в Україні. Підприємство, з більш ніж 30-річною історією, швидко розвивається, стежить за новітніми тенденціями і оснащене передовим обладнанням. ТОВ «Три Стар» виробляє продукцію на основі традиційних рецептів з використанням виключно натуральних інгредієнтів. Підприємство відповідає сучасному європейському рівню якості завдяки максимально ефективному використанню обладнання і функціонуванню системи менеджменту безпеки та якості харчових продуктів.

На підприємстві діє атестована технологічна лабораторія, яка контролює якість виробів. Продукцію виготовляють без використання консервантів і ГМО.

Важливим фактором будь-якого продукту сьогодні є його натуральність. Компанія «Три Стар» змогла відтворити оригінальний продукт без використання добавок або консервантів, зберегти його натуральність і екологічність. Високотехнологічний процес, а також використання в рецептурі тільки добірних інгредієнтів гарантує смакові якості продукції, що випускається на підприємстві.

Асортимент продукції ТОВ «Три Стар», яка постачається в 45 країн світу:

1. Халва ТМ «Zolotoi Vek» виготовлена з натуральної сировини за оригінальною рецептурою із застосуванням класичної технології, а саме з використанням ручного вимішування, яка дозволяє досягти найвищої якості халви з тонковолокнистою, ніжною, злегка розсипчастою структурою. Для виробництва халви використовують насіння соняшникове, кунжутне, ядра арахісу, цукор, патоку, відвар лакричного кореня, ароматичні речовини та інші добавки (какао-порошок, сухофрукти, арахіс).

Насіння соняшнику - олійна культура, ідеальна для приготування халви. Крім того, вона є сильним антиоксидантом, джерелом вітаміну Е і амінокислоти аргініну, яка допомагає знизити ризик серцево-судинних захворювань. Патока є продуктом неповного гідролізу кукурудзяного або картопляного крохмалю. Солодка патока забезпечує організм людини енергетичними запасами. Крім того, в ньому містяться цінні мікроелементи - фосфор, кальцій і ін.

Асортимент на основі халви має вигляд:

- Халва соняшникова ванільна;
- Халва соняшникова з арахісом і родзинками;
- Халва соняшникова з арахісом;
- Халва соняшникова «фантазія»;

- Халва арахісова;
- Халва тахінна;
- Халва у формі цукерки;
- Халва у формі рулета;

2. Грильяж, козинаки, драже:

- Грильяж соняшниковий;
- Грильяж кунжутний;
- Грильяж арахісовий;
- Грильяж мікс;
- Козинак соняшниковий;
- Козинак із кунжуту;
- Козинак з арахісу;
- Драже «арахіс в какао-порошку»;
- Драже «морські камінці з родзинками»;
- Драже «ядро соняшникове в какао-порошку»;
- Драже «арахіс у цукрі»;
- Драже «арахіс зі смаком йогурту».

3. ТОВ «Три Стар» здійснює сільськогосподарську діяльність, пов'язану з вирощуванням, переробкою та постачанням вироблених (наданих) ним сільськогосподарських товарів (послуг) на власних та/або орендованих основних засобах, а також на давальницьких умовах. До цього складу входять наступні основні види діяльності:

– рослинництво – вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур (основний); вирощування інших однорічних і дворічних культур; післяурожайна діяльність; оброблення насіння для відтворення; виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості; виробництво готових кормів для тварин, що утримуються на фермах;

– тваринництво – розведення овець і кіз; розведення свиней; розведення свійської птиці; виробництво м'яса; виробництво м'яса свійської птиці.

Компанія «Три Стар» успішно експортує солодоці ТМ «Zolotoi vek» в понад 45 країн світу, серед яких: Німеччина, Англія, Австрія, Португалія, Італія, Болгарія, Іспанія, Австралія, Польща, Румунія, Греція, Чехія, Литва, Латвія, Естонія, Молдова, Вірменія, Грузія, Азербайджан, США, Ізраїль. Клієнти в усьому світі демонструють високу якість і неймовірний смак солодоців, віддаючи перевагу кондитерським виробам ТМ «Zolotoi vek». Розширення географії продажів за рахунок експорту продукції - пріоритетне завдання компанії.

Відповідно до чинного законодавства підприємство складає та подає до контролюючих органів фінансову, статистичну та податкову звітність.

На основі отриманих даних за останні три роки діяльності ми можемо здійснити аналіз за різними напрямками, для того, щоб побачити, оцінити, порівняти отримані дані за досліджуваний період та розробити рекомендації для поліпшення стану або забезпечення ефективного зростання у майбутньому.

При детальному аналізі можна побачити, що вартість необоротних активів щороку зменшується рівномірними темпами (на 1% від попереднього року). Це призводить до зменшення їх питомої ваги в загальній масі активів, які щорічно зростають швидкими темпами (на 20 і 25 відсотків). Дане збільшення спричинене закупівлею значних виробничих запасів, для забезпечення діяльності підприємства та становлення передумов скорочення витрат у майбутньому при здійсненні господарської діяльності.

У складі необоротних активів мають відображення довгострокові фінансові інвестиції, які становлять 200.000 тис. грн.

Основні показники господарської діяльності ТОВ «Три Стар» відображені в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Основні показники господарської діяльності ТОВ "Три Стар", 2018-2021 рр., тис. грн.

Показник		2021	2020	2019	2018
1	Дохід	429315	340274	323731	349760
2	Чистий прибуток	64566	63506	62555	63795
3	Активи на кінець року	698660	577610	463170	471318
4	Поточні зобов'язання та забезпечення на кінець року	488243	84856	64925	39591
5	Фонд заробітної плати	50119	47846	45154	47263
6	Необоротні активи на кінець року	225519	226724	228199	227463
7	Оборотні активи на кінець року	473141	350886	235707	243119

При детальному розгляді динаміки змін оборотних активів (табл. 2.2), бачимо, що протягом досліджуваного періоду вони збільшувалися на 48 і 35 відсотків відносно попереднього року. Однією з причин таких змін є значне збільшення виробничих запасів та дебіторської заборгованості за товари та послуги.

На підприємстві приймаються заходи для повернення заборгованості, до яких входить: постійне формування актів звірки з контрагентами; повідомлення покупців та замовників про стан їх заборгованості; формування претензій; звернення до суду у разі порушення строків сплати, вказаних у договорі і т.д.

У складі пасиву балансу можна побачити, що величина власного капіталу щороку майже не змінюється. В довгострокових зобов'язаннях з року в рік зростаюча сума: з 201644 тис грн. в 2018 році до 288384 тис. грн. у 2020 році. Уже в 2021 році ця сума погашена.

Щодо поточних зобов'язань і забезпечень, щороку показник зростає. Це спричинено отриманням підприємством короткострокових кредитів, які використовуються для забезпечення підприємства товарно-матеріальними

цінностями, мінеральними добривами, кормами та іншими виробничими засобами для безперешкодного і безперервного здійснення своєї господарської діяльності. Розглянемо динаміку нематеріальних активів підприємства (табл. 2.3.)

Таблиця 2.3

Динаміка нематеріальних активів ТОВ "Три Стар" на кінець року, тис. грн.

Показники	2019 р	2020 р.	2021 р	Відношенні в % 2021 р до 2019 р.
Нематеріальні активи	678	422	178	26,25

За отриманими даними можна побачити, що залишкова вартість нематеріальних активів стрімко зменшується з 678 тис. грн. на кінець 2019 року до 178 тис. грн. на кінець 2021 року. У звітних роках придбання даних активів не здійснювалося, але залишкова вартість поступово зменшувалась завдяки накопиченій амортизації.

Власний капітал підприємства – це сума складових:

- статутний капітал - вклади власників підприємства;
- додатковий капітал - кошти власників підприємства понад номінальну вартість акцій або паїв;
- резервний капітал - кошти підприємства відрахованих з прибутку;
- нерозподілений прибуток - який не виплачується власникам у вигляді дивідендів.

До власних джерел можна віднести складові власного капіталу. До позичкових коштів відносять кредити банків та інших фінансово-кредитних установ. Наявність у ТОВ "Три Стар" власного капіталу свідчить про фінансову стійкість підприємства, його кредитоспроможність, а також про його потенціал для розвитку та інвестування, попередження непередбачених втрат (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Власний капітал ТОВ "Три Стар" на кінець року, тис. грн.

Показники	2019 р	2020 р.	2021 р	Відношення в % 2021 р. до 2019 р.
Пайовий капітал	204437	204437	204437	-
Додатковий капітал	8667	8667	8667	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-10574	-8734	-7457	x
Усього за розділом I	202530	204370	205647	101,54

У 2021 році відбулося зменшення частки власного оборотного капіталу у вартості джерел утворення необоротних активів. Тим самим це призвело до збільшення зобов'язань. Однією з головних характеристик фінансового стану, яка певним чином пов'язана з визначенням залежності суб'єкта від інвесторів та кредиторів є фінансова стабільність. Аналізуючи рівень фінансової стійкості підприємства необхідно звернути увагу на три основні напрями аналізу показників:

- структури капіталу,
- стану оборотних активів,
- стану основного капіталу.

Коефіцієнт автономії протягом досліджуваного періоду залишається більшим за нормативне значення показника, але при цьому спостерігається його поступове зменшення з року в рік.

Коефіцієнт концентрації залученого капіталу є взаємопов'язаним з попереднім коефіцієнтом та в сумі з ним повинен дорівнювати 1. Тому зменшення коефіцієнта автономії призводить до збільшення значень даного коефіцієнта, дедалі наближаючи його до нормативного значення. Така ситуація вимагатиме від підприємства здійснення заходів для оптимізації фінансової структури, що призведе до зниження обсягу залученого капіталу.

Значення коефіцієнта фінансування щороку зменшується: більш стабільними вони залишаються у 2019 та 2020 роках, а вже у 2021 зменшуються у порівнянні з 2020 роком на 0,6. Це свідчить про недостатню фінансову стабільність у довгостроковій перспективі.

При аналізі показників стану оборотних активів важливим є розмір власного оборотного капіталу який визначається як різниця між оборотними активами і поточними зобов'язаннями і забезпеченнями підприємства. Найбільше значення даного показника припадає на кінець 2019 року і становить 196043 тис. грн. з поступовим зменшенням у наступних періодах.

В умовах нестабільності економіки важливим є здійснення постійного аналізу та оцінки ефективності використання ресурсів підприємства, тобто розрахунок показників ділової активності суб'єкта господарювання, за допомогою якого можна об'єктивно оцінити результативність господарсько-фінансової діяльності підприємства та визначити перспективи його розвитку. На основі отриманих результатів можна побачити, що найкращі показники коефіцієнтів були отримані у 2019 році, далі показники погіршувалися. Відбувається зниження фондівіддачі та доходу від реалізації. Зменшення отриманого доходу має вплив на коефіцієнти оборотності та терміни тривалості обороту за видами оборотних активів.

При оцінці ділової активності важливим є показник ліквідності. Для здійснення аналізу розподіляють активи відповідно до ліквідності, а пасиви за терміном погашення, на чотири групи. Так, у ТОВ "Три Стар" всі групи активів мали тенденції до зростання, але сума високоліквідних активів щороку значно скорочувалась. Якщо порівнювати активи та пасиви, то бачимо, що не забезпечується покриття зобов'язань високоліквідними та важко ліквідними активами, але при цьому інші компоненти мають у своєму складі наявні резерви для покриття заборгованостей.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності становив 0,0014 у 2021 році. Не можна робити висновки на основі лише цього показника, бо дані для розрахунків взяті на кінець року, отже ми не можемо точно визначити,

скільки в який період готівкових коштів мало підприємство. Але при цьому не можна вважати підприємство не ліквідним, бо необхідно дослідити динаміку запасу готової продукції.

Завершуючи фінансову характеристику підприємства ТОВ «Три Стар» за допомогою основних показників, які характеризують ліквідність, ділову активність, фінансову незалежність, рентабельність можемо скласти рейтинг за результатами якого з 2019 по 2021 роки інтегрований показник зріс.

2.2. Особливості організації обліку та аналізу на підприємстві в контексті функціонування системи підтримки прийняття рішень

Важливим для роботи підприємства є правильна організація обліку на підприємстві, тому що вона прямо впливає на порядок здійснення діяльності як структурних підрозділів, так і підприємства в цілому. Організація бухгалтерського обліку знаходиться безпосередньо в компетенції власників підприємства або уповноваженого органу (посадової особи).

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» підприємство самостійно обирає одну з форм організації бухгалтерської служби.

У ТОВ «Три Стар» створена бухгалтерська служба на чолі з головним бухгалтером. Бухгалтерія виступає самостійним структурним підрозділом, основною метою якого виступає здійснення порядку реєстрації всіх господарських операцій на підприємстві, відображення їх на рахунках бухгалтерського обліку відповідно до чинних законодавчих та інших нормативних вимог, тим самим формуючи інформаційний масив даних, які відповідають якісним вимогам та в подальшому використовуються зовнішніми та внутрішніми користувачами для аналізу, контролю, інтерпретації з метою формування висновків та прийняття рішень.

Спираючись на Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», на керівника підприємства покладено питання щодо організації обліку, щодо порядку відображення на рахунках обліку фактів здійснення операцій, їх документального оформлення та умов зберігання.

Форма організації облікового апарату є централізованою, тобто коли первинна інформація про господарські операції формується на відповідних виробничих підрозділах, але її перевіркою, обробкою та здійсненням відображення на рахунках обліку та подальшим складанням зведених документів та реєстрів займається саме центральна бухгалтерія. Організація відповідає лінійній системі апарату бухгалтерії. При цій побудові працівники бухгалтерії (кожен з яких відповідає за певну ділянку обліку) прямо підпорядковуються головному бухгалтеру та існує чітка система взаємозв'язків. Форма обліку - автоматизована.

Порядок діяльності бухгалтерії повинен бути затверджений у Положенні «Про роботу бухгалтерської служби», але на даному підприємстві даний документ не є розробленим та затвердженим. В ньому повинно бути чітко прописано:

- становлення даного структурного підрозділу, його підпорядкування;
- визначення нормативних документів, якими бухгалтерська служба буде керуватися;
- основні завдання та функції, які ставляться перед бухгалтерською службою;
- права та обов'язки працюючих; структура служби та становлення вимог до особи, яка буде прийнята на посаду головного бухгалтера;
- порядок передачі обов'язків у разі звільнення бухгалтера; порядок взаємодії з іншими підрозділами.

Саме у даному положенні відображено завдання головного бухгалтера, як керівника структурного підрозділу:

- організація роботи з ведення бухгалтерського обліку;

- здійснення раціонального та ефективного розподілу посадових обов'язків між працівниками та розробка і затвердження посадових інструкцій;

- контроль за забезпеченням дотримання вимог чинного законодавства;
- подання керівнику підприємства пропозицій, щодо удосконалення роботи бухгалтерської служби та поліпшення її діяльності;

- підписання документів та фінансової звітності;

- порядок організацій збереження;

- здійснення контролю за відображення операцій на рахунках обліку, складанням звітності, цільовим та ефективним використанням ресурсів, правильністю проведення розрахунків, оформленням матеріалів щодо нестач;

- погодження документів, пов'язаних в використання фонду оплати праці тощо.

Діяльність кожного співробітника регулюється посадовою інструкцією. Це документ, який затверджує організаційно-правове становище працівника в даному підрозділі, встановлює його основні завдання, права та обов'язки, повноваження, визначає границі його відповідальності, встановлює вимоги до знань та кваліфікації, які необхідні для забезпечення ефективного виконання робіт. Структура бухгалтерського відділу ТОВ «Три Стар» станом на 31.12.2021 р подано на рис.2.1.

При формуванні посадової інструкції необхідно використовувати такі нормативні акти, як Національний класифікатор професій та Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Також важливим є урахування особливостей організаційних документів підприємства, умов трудового договору та правил внутрішнього розпорядку.

При більш детальному аналізі складу робітників бухгалтерії можемо побачити, що лише двоє з десяти бухгалтерів не мають фахову вищу освіту (на посаді бухгалтера обліку безготівкових операцій та обліку розрахунків), інші працівники закінчили вищий навчальний заклад за спеціальністю «Економіка підприємства».

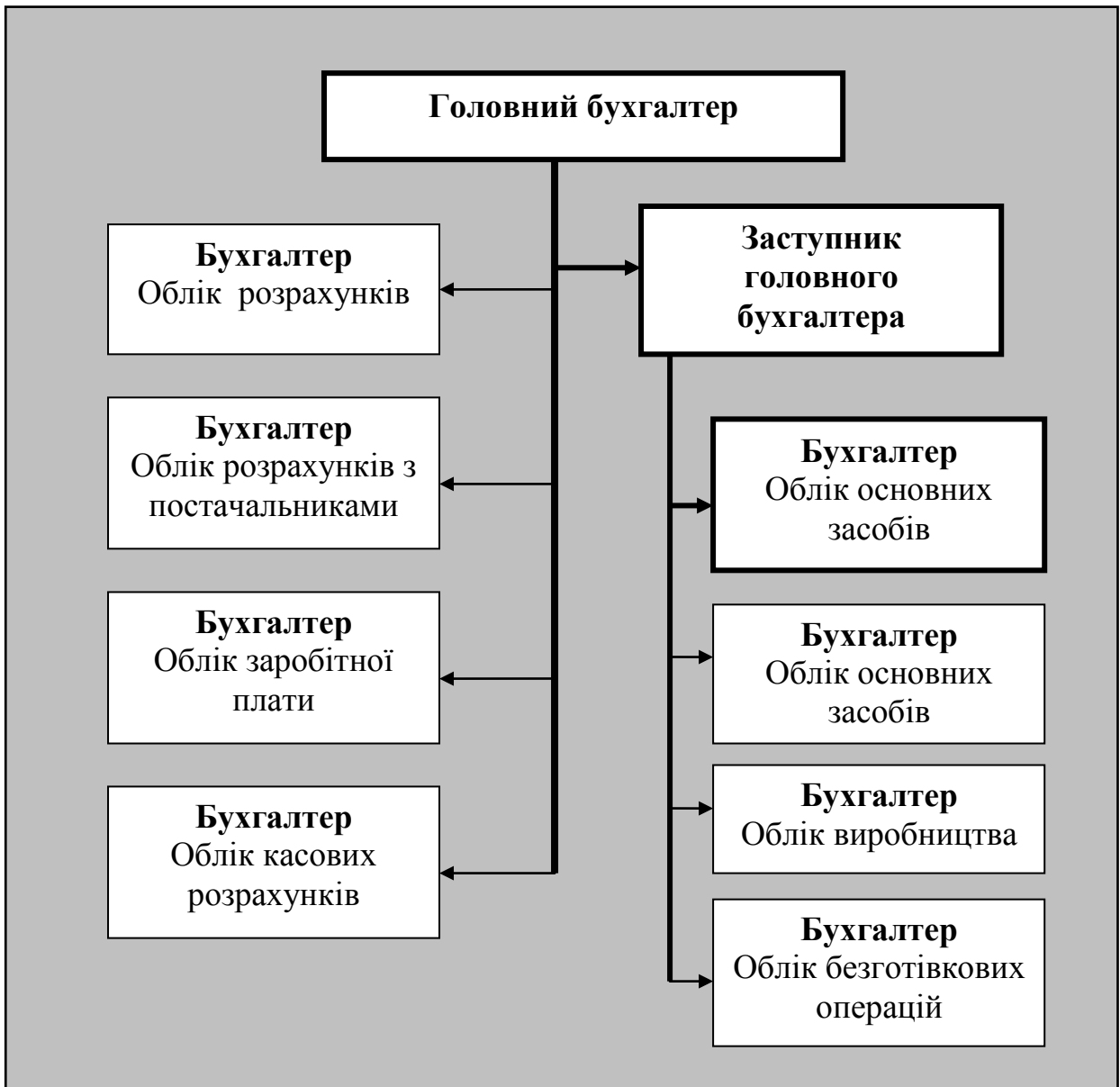

Рис. 2.1. Структура бухгалтерського відділу ТОВ «Три Стар»

Середній вік працівників становить 36 років. Головний бухгалтер працює з часу заснування підприємства і по сьогоднішній день. Інші працівники мають щонайменше 4 та більше років стажу на даному підприємстві.

Підприємство піклується про підтримання професійного рівня своїх працівників, тому приділяє особливу увагу їх поточному навчанню. Для цього вони в різній періодичності відправляють бухгалтерів на курси з підвищення кваліфікації для удосконалення професійних навичок, набуття нових знань, розширення своєї усвідомленості про нові зміни у складі

чинного законодавства, що регулює роботу бухгалтерської служби, порядок виконання ними своїх службових обов'язків, порядок реєстрації фактів господарського життя та роботи підприємства в цілому.

Якісні характеристики працівників обліково-контрольної служби ТОВ «Три Стар» представлені в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Якісні характеристики працівників обліково-контрольної служби

Посада	Освіта вища +/-		Посадова інструкція	Вік
	вимоги	факт		
Головний бухгалтер	+	+	+	41
Заступник головного бухгалтера	+	+	+	28
Бухгалтер з обліку основних засобів	+	+	+	37
Бухгалтер з обліку основних засобів	+	+	+	29
Бухгалтер з обліку виробництва	+	+	+	37
Бухгалтер з обліку безготівкових операцій	+	-	+	33
Бухгалтер з обліку розрахунків	+	-	+	46
Бухгалтер з обліку розрахунків з постачальниками	+	+	+	51
Бухгалтер з обліку заробітної плати	+	+	+	32
Бухгалтер з обліку касових розрахунків	+	+	+	26

При виконанні своєї діяльності працівники бухгалтерії користуються різними джерелами інформації. Через постійні зміни та доповнення законодавчих актів, зміни процедури реєстрації операцій, прийняття нових документів та внаслідок інших суттєвих змін необхідним є постійний контроль за ними для можливості своєчасно здійснити певні зміни в обліковому процесі для забезпечення правильності ведення обліку та уникнення ситуацій порушення вимог, які можуть призвести до отримання штрафів. Найбільше працівники користуються Інтернет – ресурсами, сайтами для бухгалтерів, до складу яких входять: «Дебет&Кредит», «Ліга.Закон», сайт Видавництва «Фактор», інформаційний портал для бухгалтерів «Бухгалтер 911», Журнал «Баланс» і ін.

При провадженні бухгалтерської діяльності найважливішим документом, який затверджує основні методики, прийоми та процедури, які використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності являється наказ голови правління ТОВ «Три Стар», яким затверджено «Положення про облік, звітність та аудит на ТОВ «Три Стар» від 12 січня 2016 року. На досліджуваному підприємстві в даний документ давно не вносилися поправки. Також важливо відмітити те, що на підприємстві немає затвердженого графіка документообігу, який би упорядкував рух документів та забезпечив їх своєчасне надходження до бухгалтерії.

При дослідженні були виявлені наступні недоліки:

- наказ про облікову політику складений ще при формуванні підприємства, тому інформація в ньому є застарілою. Необхідно оновити інформацію відповідно до чинного законодавства та періодично здійснювати зміни та доповнення в залежності від змін умов господарювання та правової бази забезпечення обліку основних засобів;

- є затверджений графік-документообігу, організація якого упорядковує рух документів, що мало б забезпечувати їх своєчасне надходження до бухгалтерії, але майже 5-6% первинних документів щодо супроводу та транспортування продукції до магазинів та складів затримуються з різних причин. У даному випадку спостерігається накопичення пов'язаних звітних форм під кінець звітного періоду і створюється так звана «давка» в бухгалтерському відділі.

В основному вся основна інформація з приводу порядку створення документів, їх руху, процесу обробки та реєстрації впорядковується.

Вузьким місцем в роботі бухгалтерського відділу являються періоди квартальної звітності, яка потрібна правлінню для аналізу, як правило, на останнє число звітного кварталу, коли бухгалтерія зайнята накопиченням і обробкою первинних документів і внесенням їх даних в облікові книги. В ці два-три дні правління виробляє практику і стратегію на майбутній квартал:

перевіряється стан основних засобів, вироблення продукції за минулий період; перевіряється наявність комплектуючих та замінних засобів на станки і устаткування; проводиться узгодження планів підвищення виробництва з можливостями всього наявного парку автомобілів для поповнення і постачання матеріалів і продуктів і т.ін.

2.3. Облік основних засобів у ТОВ «ТРИ СТАР»

Для обліку основних засобів, які використовує підприємство в господарській діяльності, застосовують рахунок 10 «Основні засоби» - балансовий, основний, активний, матеріальний, віднесений до групи рахунків господарських засобів. За дебетом рахунку відображають надходження, створення, безкоштовне отримання, дооцінку та витрати на поліпшення основних засобів, за кредитом - вибуття, безкоштовну передачу, уцінку та суми часткової ліквідації об'єктів основних засобів. Рахунок завжди має дебетове сальдо, що означає залишок основних засобів підприємства за первісною вартістю на звітну дату. Інформація по рахунку відображається у I розділі активу балансу «Необоротні активи».

Аналітичний облік основних засобів ведеться за кожним об'єктом за допомогою карток обліку руху основних засобів. Облік ведеться за місцями їх експлуатації і матеріально-відповідальними особами. Кожному об'єкту основних засобів присвоюється власний інвентарний номер, який зберігається за цим об'єктом упродовж усього періоду його експлуатації на даному підприємстві. Він проставляється в усіх первинних документах, що оформлюються.

Метою аналітичного обліку є відображення необхідної для обліку інформації про технічний стан, вартість об'єкта, його місцезнаходження, величину амортизаційних відрахувань. Важливим етапом для обліку є

документальне оформлення операцій (рис. 2.2.), що є одним із елементів бухгалтерського обліку.

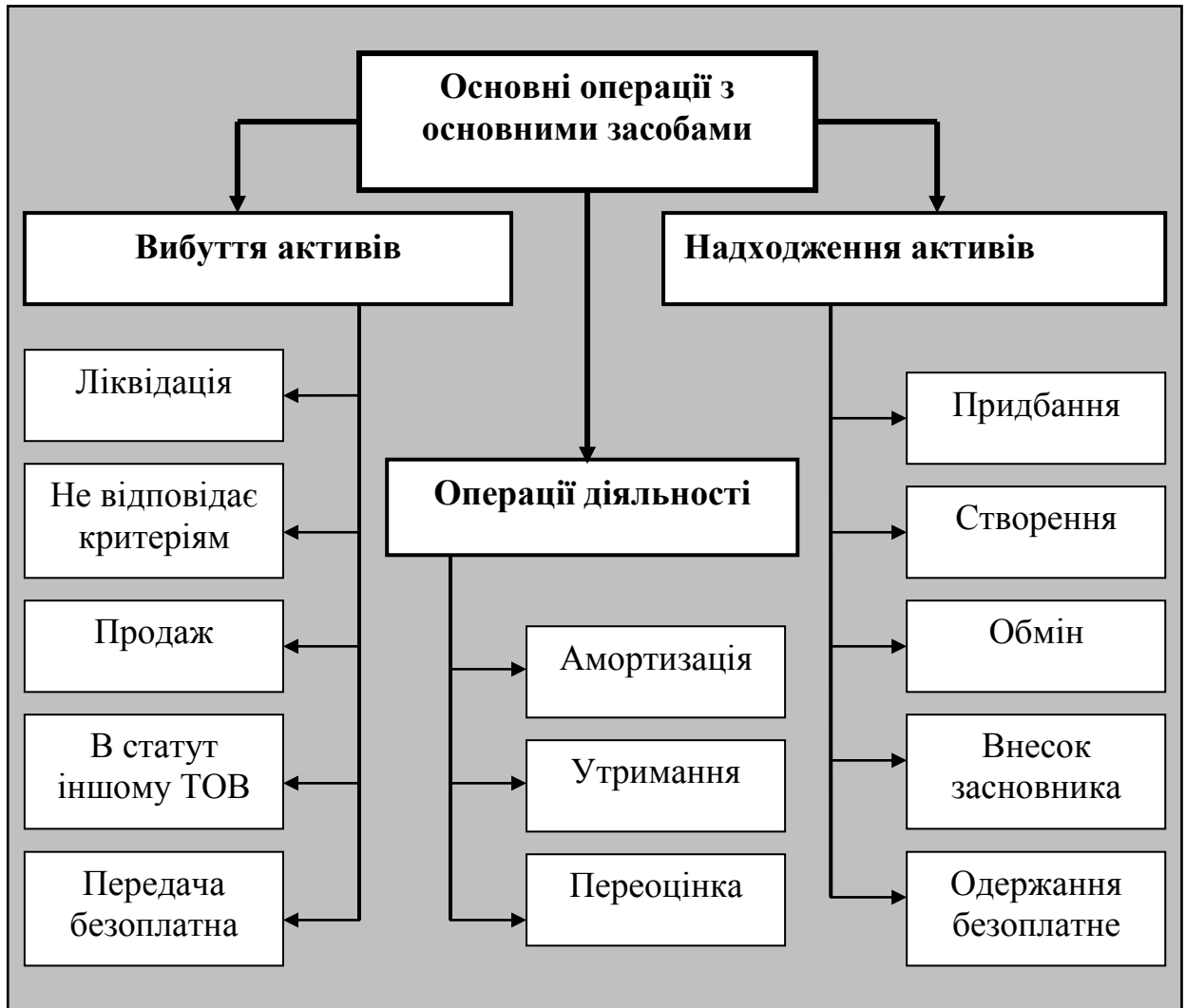

Рис. 2.2. Основні операції з основними засобами

Письмовим доказом здійснення операції або розпорядженням на її здійснення є документ. Міністерство статистики України затвердило типові форми первинних документів для реєстрації операцій, пов'язаних з основними засобами, які є універсальними для підприємств будь-якої спеціалізації, форми власності. Для сільськогосподарських підприємств такі документи затверджено Наказом Міністерства аграрної політики України «Про затвердження спеціалізованих форм первинних документів з обліку основних засобів і інших необоротних активів сільськогосподарських

підприємств та Методичних рекомендацій щодо їх застосування». Особливих відмінностей між типовими формами немає, окрім шифру форми.

Перед взяттям на облік об'єкта основних засобів в експлуатацію всі витрати на його придбання або створення відображаються за дебетом рахунка 15 «Капітальні інвестиції», де формується первісна вартість об'єкта. При введенні об'єкта в експлуатацію рахунок 15 «Капітальні інвестиції» закривається на дебет рахунка 10 «Основні засоби».

Для оформлення прийому-передачі основних засобів на кожен об'єкт складається документ під назвою ОЗ-1 «Акт прийому-передачі основних засобів». Він передається до бухгалтерії разом з технічною документацією та підписується головним бухгалтером та керівником підприємства.

При здійсненні своїх виробничих функцій основні засоби мають властивість до зносу (фізичного та морального), не дивлячись на те, що практично зберігають свою первинну форму. Шляхом амортизаційних відрахувань передають свою вартість на собівартість створеного продукту. З метою накопичення коштів для повного відновлення зношених об'єктів вартість зношеної частки основних засобів, яка включається до витрат виробництва, загальновиробничих, адміністративних або збутових витрат, в залежності від того, де використовується вказаний об'єкт.

В результаті фізичного та морального зносу об'єкти основних засобів втрачають свої корисні та споживчі якості засобів праці, тому вони потребують обов'язкової заміни. Усі основні засоби, без винятку, мають певний строк корисного використання, тому всі підприємства мають справу із особливостями визначення строку їх корисного використання, на основі якого визначають суму амортизації.

Амортизація виступає систематичним розподілом вартості, що амортизується (первісна/переоцінена за вирахуванням ліквідаційної), протягом терміну корисного використання об'єкту. Під строком корисного використання (експлуатації) передбачають очікуваний період часу, протягом якого необоротні активи будуть використовуватися підприємством або з їх

використанням буде виготовлено (виконано) очікуваний підприємством обсяг продукції (робіт, послуг).

Як наведено у НП(С)БО № 7 «Основні засоби», суб'єкт господарювання самостійно обирає та зазначає у Наказі про облікову політику метод нарахування амортизації. На ТОВ «Три Стар» для всіх груп основних засобів встановлено прямолінійний метод.

Для наближення до відображення операцій для податкового обліку, важливим є враховувати встановлені Податковим кодексом України затверджені мінімальні строки корисного використання основних засобів, застосування яких дозволить підприємству не мати проблем з контролюючими органами. Відповідно до нормативних актів, підприємство має право на самостійний вибір методу нарахування амортизації та фіксує це у відповідних внутрішніх документах.

Спираючись на чинні нормативні акти з питань ведення обліку, дозволеним є перегляд методу амортизації у разі зміни очікуваного способу отримання економічних вигод від його використання. Нарахування амортизації за новим методом у разі зміни, внаслідок прийняття рішення, починається з місяця, наступного за місяцем прийняття рішення про зміну методу амортизації. Нарахування амортизації проводиться щомісячно.

Для обліку амортизації використовується рахунок 13 «Знос (амортизація) необоротних активів». Даних рахунок кореспондує по кредиту з дебетом витратних рахунків, в залежності від того, де використовується даний основний засіб: якщо у виробничій діяльності, то амортизація нараховується на рахунок 23 «Виробництво»; для обслуговування виробництва – 91 «Загальновиробничі витрати»; засоби, що пов'язані з управлінням та обслуговуванням підприємства – 92 «Адміністративні витрати»; амортизація об'єктів основних засобів, пов'язаних зі збутом – 93 «Витрати на збут».

Основні засоби в процесі експлуатації, як зазначалось, зазнають фізичний та моральний знос і втрачають експлуатаційні якості. Для

нормального функціонування об'єктів основних засобів підприємство несе певні витрати на їх підтримання у працездатному стані та відновлення.

При підрядному способі ремонт основних засобів здійснюють спеціалізовані підприємства. Основним документом, що є підставою для виконання робіт є «Договір», в якому зазначають основні положення: найменування об'єкта, який підлягає ремонту; терміни виконання робіт; умови та порядок розрахунків за виконаний ремонт.

При взаєморозрахунках за виконані роботи з капітального ремонту застосовуються документи первинного обліку, як для нового будівництва, а саме: «Акт приймання виконаних підрядних робіт» і «Довідка про вартість виконаних будівельних робіт та витрат».

На основі названих первинних документів та рахунків ремонтних підприємств у випадку здійснення ремонтів інших основних засобів господарським способом, підприємства збільшують свої операційні витрати. При цьому складаються записи за дебетом рахунків 23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші операційні витрати». При підрядному способі важливим є відображення виконаних робіт, наданих послуг за кредитом рахунків 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», 685 «Розрахунки з іншими кредиторами».

У бухгалтерському обліку відповідно до вимог НП(С)БО № 7 «Основні засоби» немає суттєвих відмінностей у формуванні витрат на проведення вищеназаних видів ремонтів. Винятком може бути проведення капітального ремонту, в результаті якого збільшуються економічні вигоди. У цьому разі названі витрати збільшують первісну вартість об'єктів основних засобів.

Якщо підприємство здійснює поліпшення, від яких очікується збільшення вигод у майбутньому, то такі дії розцінюються як капітальні інвестиції. Вони обліковуються на рахунку 15 «Капітальні інвестиції по дебету якого відображаються суми витрат. Після закінчення всіх робіт на

основі акта на загальну суму поліпшення збільшується первісна вартість основних засобів.

Приймання закінчених робіт з добудови, дообладнання, реконструкції оформляється Актом приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів (форма № ОЗ-2). Таким самим актом оформляють приймання об'єктів основних засобів після завершення капітального ремонту.

Згідно з податковим законодавством, витрати на реконструкцію, модернізацію або інші поліпшення невиробничих основних засобів не підлягають амортизації та проводяться за рахунок відповідних джерел фінансування. Якщо ремонт проводиться господарським способом (власними силами), то можливі такі варіанти його здійснення та обліку:

1. Поточним ремонтом основних засобів є часткова заміна окремих деталей та проведення окремих робіт з доведенням основних засобів до відповідного експлуатаційного стану;

2. Капітальним ремонтом основних засобів вважають заміну окремих агрегатів, вузлів, проведення робіт, які значною мірою покращують експлуатаційний стан цих активів;

3. У разі проведення ремонту змішаним способом частина робіт виконується власними силами, а частина – спеціалізованими підрядними організаціями. При цьому має місце поєднання бухгалтерських записів, які використовуються при перших двох способах.

В умовах інтеграції України до європейського співтовариства важливого значення набувають не тільки дані фінансового обліку необоротних активів. Від того, наскільки ефективно використовуються наявні засоби праці, залежать не тільки загальні результати роботи підприємства, а й його інвестиційна привабливість. Не знижуючи важливість фінансового обліку, відмітимо, що управлінський облік, будучи продовженням фінансового, має з ним реальний, справжній взаємозв'язок і певні відмінності [43].

Взаємодія управлінського і фінансового обліку досягається на основі наступності (послідовності) і комплексного використання первинної інформації, єдності норм і нормативів, а також єдності нормативно-довідкової інформації в цілому, доповнення інформації одного виду обліку даними другого, одноразової фіксації всієї вихідної змінної інформації в первинному обліку, взаємопроникнення методів або їх елементів, наближення облікової інформації до місць прийняття рішень, єдиного підходу до розробки задач управлінського і фінансового обліку виробництва при проектуванні або удосконаленні систем автоматизованого управління виробництвом [44, с. 122].

Основними завданнями управлінського обліку основних засобів на підприємстві є:

- оцінка інформаційних потреб внутрішніх користувачів в обліковій та аналітичній інформації про основні засоби;
- постановка цілей та завдань управлінського обліку основних засобів з їх деталізацією;
- використання інструментів бухгалтерського інжинірингу під час формування інформаційної бази управлінського обліку основних засобів;
- створення інформаційної бази для управлінського обліку основних засобів;
- розробка відповідних розділів облікової політики;
- визначення та затвердження обсягів, форми та строків подання інформації про основні засоби;
- розроблення форм аналітичної та синтетичної управлінської звітності;
- вибір напрямів організації процесів аналізу, контролю, прийняття управлінських рішень;
- розробка регламентів стратегічного управлінського обліку для внутрішніх користувачів (показників ефективності використання основних засобів; показників, на які впливають стан та ефективність використання

основних засобів; показників взаємодії стратегічного та тактичного управління основними засобами);

- визначення кола осіб, які мають доступ до інформаційної бази управлінського обліку та наділення їх відповідними функціями [64].

В управлінському обліку важливим є поділ основних засобів за їх функціональною роллю на виробничі та невиробничі. Виробничі основні засоби безпосередньо забезпечують отримання доходу підприємству. Невиробничі основні засоби призначені для обслуговування культурних і соціально-побутових потреб працівників підприємства. Саме виробничі основні засоби є об'єктом управлінського обліку, оскільки від їхньої наявності, структури, рівня використання найбільше залежить економічна ефективність підприємства.

Важливим питанням управлінського обліку основних засобів є контроль за їх своєчасним оновленням. Нові основні засоби потрібні підприємству не тільки через фізичний знос старих засобів. Нове обладнання, як правило, енергоефективніше й показує більш високий рівень фондоддачі.

У той же час є певні особливості, що необхідно враховувати саме в управлінському обліку. Насамперед слід наголосити, що в управлінському обліку важливе значення має належність об'єктів до конкретних центрів відповідальності. Тому з кожним із керівників підрозділів укладають договір про повну індивідуальну матеріальну відповідальність. Кожному об'єкту основних засобів на підприємстві присвоюють інвентарний номер, що є дуже важливою відмінною ознакою реєстрування в управлінському обліку, якщо врахувати, що на підприємствах експлуатуються, як правило, кілька однотипних, а то й однакових об'єктів. Суто для обліку цих даних достатньо. Однак, для управлінського обліку важливою є інформація, що характеризує властивості об'єктів (потужність, місткість тощо). Таку інформацію можна отримати з проектно-кошторисної документації – на будівлі та споруди, і з технічних паспортів – на машини й обладнання, транспортні засоби тощо, які

додають до інвентарних списків. Особливу увагу слід приділити аналізу доцільності оренди основних засобів.

Для забезпечення належного контролю за здійсненням профілактичних заходів, які дають змогу підтримувати основні засоби в робочому стані, на підприємстві має бути розроблений план-графік проведення технічних доглядів об'єктів основних засобів. Це зумовлено тим, що основні засоби, які знаходяться в оренді, зношуються нерівномірно та потребують ремонту. У плані-графіку визначають періодичність проведення технічних доглядів, поточних і капітальних ремонтів відповідно до термінів експлуатації об'єктів основних засобів. Технічні огляди й ремонти відрізняються за своїм змістом, обсягами робіт, а також затратами. Технічні огляди і поточні ремонти виконують, як правило, щороку. Капітальні ремонти мають більші міжремонтні терміни, хоч на практиці вид ремонту доволі важко розмежувати, оскільки технічно обґрунтованої межі для цього не встановлено. Як правило, при визначенні періодичності технічних доглядів і ремонтів беруть до уваги кількість мото годин роботи, або обсяг виконаних робіт (пробіг для автомобілів). Здебільшого основні технічні засоби ремонтують капітальним ремонтом після проведення перед тим двох поточних.

Важливою умовою належного контролю в управлінському обліку є дотримання кошторисів (бюджетів) витрат на технічні огляди і ремонти. Щодо перших типових первинних документів не встановлено, тому такі кошториси можна визначити за довільною формою відповідно до переліку операцій, які здійснюються за конкретними об'єктами основних засобів і вартості матеріалів, потрібних для цього.

Ремонти основних засобів (будівель і споруд) здійснюються за кошторисами, складеними інженерами-будівельниками. В будь-якому випадку на основі огляду об'єкта визначається потреба в будівельних та інших матеріалах, необхідних для виконання ремонту, затратах праці, робіт і послуг як підрядників, так і власних допоміжних виробництв, відтак

підраховується загальна кошторисна вартість. За цими кошторисами в управлінському обліку контролюють дотримання лімітів витрат матеріалів, оплати праці тощо.

Разом з тим, управлінський облік формує більш загальну інформацію, ніж облікові дані про витрати на ремонти. Важливе значення для ефективного використання основних засобів має дотримання термінів проведення ремонтів. З цією метою даних кошторисів недостатньо і доцільно розробляти графіки (мережеві графіки) проведення ремонтів. Це дасть змогу зіставляти за документами на отримання матеріалів, нарахування оплати праці фактичні дати виконання ремонтних робіт, що посилює контроль за їх проведенням та попередить зайві витрати.

Крім того, при налагодженні управлінського обліку основних засобів на підприємстві слід встановити контроль за правильним та своєчасним списанням та ліквідацією основних засобів, а також за оприбуткуванням корисних матеріалів (наприклад, дорогоцінні метали).

Важливими моментами в обліку основних засобів на підприємстві є: встановлення ліквідаційної вартості на об'єкти основних засобів; встановлення методу амортизації; переоцінка об'єктів основних засобів; документальне оформлення операцій.

Також доцільним є регулярне здійснення аналізу використання об'єктів основних засобів з метою своєчасного здійснення поліпшення, ремонту, заміни основного засобу.

2.4. Аналіз основних засобів у системі прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності їх використання на підприємстві

У системі управління основними засобами важливу роль відіграє аналіз. Аналіз - найширше поняття, яке лежить в основі будь-якого пізнання явищ природи і суспільства, а способи аналізу - основа дослідження змісту,

сутності, будови, зміни й розвитку економічних, політичних, соціальних, природних та інших явищ і процесів. Він є частиною будь-якого науково-практичного пошуку у поясненні та розв'язанні наявних невідповідностей і проблем.

Вважаємо, що здійснення аналізу основних засобів та його методика має врахувати низку положень:

- функціональна корисність основних засобів зберігається протягом декількох років, тому витрати з їх придбанням та експлуатацією розділені в часі;

- ефективність використання основних засобів оцінюється по-різному залежно від їх виду, належності, характеру участі у виробничому процесі, а також призначення;

- момент фізичної заміни основних засобів не співпадає з моментом їх вартісного заміщення, у результаті чого можуть виникнути втрати і збитки, що зменшують фінансові результати діяльності підприємства;

- основні засоби обслуговують не тільки виробничу сферу діяльності підприємства, а й соціально-побутову, культурну тощо, тому, ефективність їх використання визначається не лише економічними, а й соціальними, екологічними та іншими факторами.

При проведенні аналізу основних засобів на підприємстві постають такі завдання, як: оцінка забезпеченості основними засобами; визначення складу та структури основних засобів, ступеня їх оновлення та вибуття; аналіз технічного стану основних засобів; визначення рівня фондоддачі, її динаміки, вивчення впливу зміни розміру основних засобів і фондоддачі на обсяг робіт; виявлення резервів підвищення фондоддачі, поліпшення використання техніки; визначення шляхів зниження витрат на утримання та експлуатацію машин і механізмів; оцінка виявлених резервів і розроблення заходів щодо поліпшення використання активної частини основних засобів [76].

Аналітична оцінка основних засобів розпочинається, як правило, з визначення забезпеченості ними. Для цього вивчають, чи можуть вони належним чином обслуговувати процес виробництва та сферу управління, чи достатньо їх на підприємстві, яка динаміка, структура, технічний стан, наскільки вони ефективно чи неефективно використовуються тощо.

Забезпеченість основними засобами характеризують такі показники, як: фондоозброєність та технічна озброєність праці; наявність, склад та відповідність фактичного парку обладнання необхідному для виконання виробничої програми і договірних зобов'язань.

Фондоозброєність розраховується як відношення середньої вартості виробничих основних засобів основного виду діяльності до кількості робітників у найбільшу зміну або до їх середньоспискової чисельності. Технічна озброєність праці розраховується як відношення середньої вартості активної частини виробничих основних засобів до числа робітників у найбільшу зміну або до їх середньоспискової чисельності. Аналіз динаміки показників у нашому випадку зводиться до порівняння фактичних значень та значень за попередній період, визначення тенденцій і темпів зміни показників [10, с.76].

Використовуючи дані річної фінансової звітності, а саме форми Ф-1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», можемо здійснити аналіз основних засобів даного підприємства.

З теорії бухгалтерського обліку нам відомо, що до складу основних засобів включаються різні об'єкти, склад яких відображено в табл. 2.6. Даними для її складання були дані статистичної звітності форми Ф-5 «Примітки до річної фінансової звітності» за 2019-2021 рр.

Аналіз складу та структури основних засобів в ТОВ «Три Стар» за 2019-2021 р. проводимо на основі даних табл. 2.6, де представлена детальна інформація про об'єкти основних засобів відповідно до класифікаційних ознак засобів, складених на основі діючого плану рахунків з урахуванням особливостей досліджуваного підприємства:

- вартість будинків повністю впала до нуля – вийшов термін експлуатації;
- машин за три роки зросла на 7,43%;
- вартість транспортних засобів зросла на 75,31%;
- інструменти, прилади, меблі використали свій моторесурс повністю, потрібно зробити закупку;
- інші основні засоби зросли на 7,48%;
- малоцінні необоротні матеріальні активи майже подвоїлись;
- тимчасові споруди без змін.

Таблиця 2.6

Складу і структура основних засобів у ТОВ «Три Стар» (за первісною вартістю на кінець року), 2019-2021 р.

№	Найменування групи основних засобів	Абсолютні величини тис.грн.			Питома вага, %			Відхилення (+, -) 2019 р до 2021 р.	
		2019 р	2020 р	2021 р	2019 р	2020 р	2021 р	в абсолютних величинах, тис. грн.	у питомій вазі, %
1	Будинки	2239	922	-	6,76	2,54	-	-2239	-6,76
2	Машини	2458	6651	3673	7,42	18,31	10,91	+1215	3,49
3	Транспортні засоби	24927	24905	25967	75,31	68,57	77,15	+1040	1,84
4	Інструменти, прилади, меблі	118	118	-	0,36	0,33	-	-118	-0,36
5	Малоцінні необоротні матеріальні активи	678	968	1296	2,05	2,67	3,85	+618	1,8
6	Тимчасові споруди	205	205	205	0,62	0,57	0,62	0,0	-
7	Інші основні засоби	2476	2546	2515	7,48	7,01	7,47	+39	-0,01
Разом		33101	36315	33656	100	100	100	555	-

Розглянемо динаміку змін вкладу кожного виду основних засобів у загальну вартість основних засобів. У графі «Питома вага» на кінець 2019 року основним вкладником у загальну процентну складову основних засобів стали транспортні засоби, і цей вклад становив 75,31%, на кінець 2020 року

зменшився до 68,57% і на кінець 2021 року виріс до 77,15%. Ще більш-менш важливим складником являються інші основні засоби: на кінець 2019 року їх вклад складав 7,48%, на кінець 2020 року знизився до 7,01%, а на кінець 2021 року стабілізувався на відмітці 7,47%. Вартість малоцінних необоротних матеріальних активів за три роки зросла майже вдвічі. На кінець 2021 року 10,91% в загальній вартості основних засобів припадало на частку машин, яка зросла порівняно з 2019 роком і знизилася порівняно з 2020 роком. Питома вага основних засобів у ТОВ «Три Стар» на кінець 2019-2021 рр. показана на рис. 2.3.

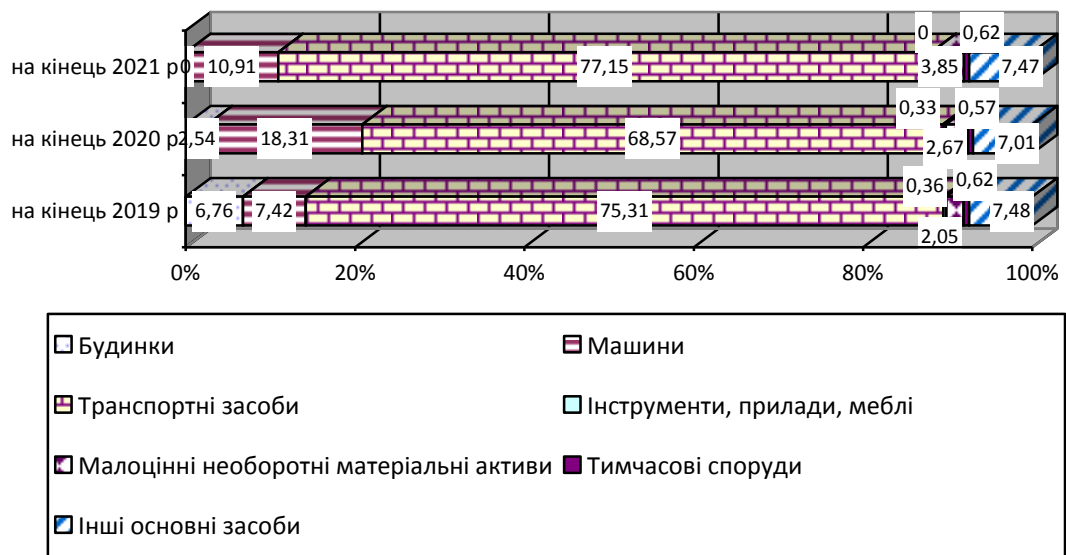

Рис. 2.3. Зображення питомої ваги окремих груп основних засобів на кінець 2019-2021 рр.

Наступним важливим етапом аналізу є оцінка руху та функціонального стану основних засобів господарюючого суб'єкта. Для розрахунку використовувалися дані звітності. Відповідно до результатів, за проведеними розрахунками можемо побачити, що річний приріст основних засобів знаходить у відносній стабільності, лише у 2020 році збільшення становило 4,6 млн. грн., що майже удвічі більше, ніж у попередній рік. Це мало своє відображення у темпах приросту, збільшивши вартість основних засобів майже на 4,4 млн. грн.

За отриманими результатами розрахунку можна побачити, що підприємство щороку забезпечує оновлення основних засобів з метою підтримання ефективності діяльності підприємства та створення підґрунтя для її збільшення у майбутньому. Дані зміни мають своє відображення у коефіцієнтах придатності. Цей коефіцієнт показує співвідношення залишкової до первісної вартості об'єктів. Його збільшення означає одночасне зменшення його взаємодоповнюючого показника, як коефіцієнт зносу, метою якого є показати аналітикам підприємства ступінь зносу основних засобів.

Також необхідно зазначити, що на даному підприємстві важливу увагу приділяють і процесу вибуття основних засобів.

Аналіз основних засобів передбачає дослідження ефективності їх використання. Для цього використовують такий показник, як фондovіддача.

Фондовіддача основних засобів – це коефіцієнт, який виражає ефективність використання основних засобів. Він показує, скільки доходу від реалізації підприємство отримує на одиницю ресурсів, інвестованих в основні засоби (виручка від реалізації / основні засоби).

Щоб зробити правильний висновок на основі отриманих даних, вартість основних засобів слід брати як середнє арифметичне за звітний період. Допомогти в розрахунку можуть дані бухгалтерських звітів (форми № 1 і № 2).

Розглянемо рівень фондovіддачі на ТОВ «Три Стар» за 2019-2021 рр. (рис. 2.4):

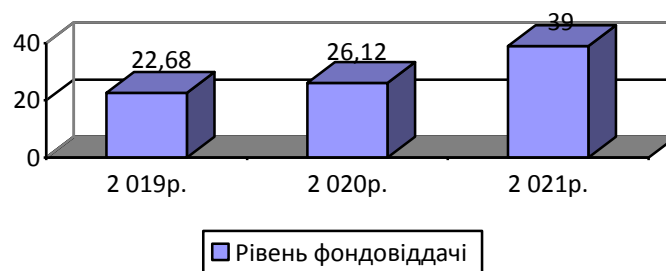

Рис. 2.4. Динаміка рівня фондovіддачі на ТОВ «Три Стар» за 2019-2021 рр.

У кожній галузі відповідний коефіцієнт має своє значення, але в даному випадку ми спостерігаємо стабільний ріст показника фондоддачі на ТОВ «Три Стар».

Фондоддача за три роки зростає. Середньоспискова чисельність працівників у ТОВ «Три Стар» становить 500 осіб. Тому на фоні щорічного росту виручки і незмінної кількості працівників можна зробити висновок, що ефективність використання засобів праці зростає.

На основі аналізу економісти та фінансисти можуть зробити висновки про те, як досягти більших прибутків у майбутньому. Саме тому формула рентабельності власного капіталу широко використовується у фінансово-економічному аналізі.

Висновки до розділу 2

ТОВ «Три Стар» знаходиться за адресою: Україна, 25002, Кіровоградська область, місто Кропивницький, вулиця Енергетиків, будинок ба. Головний КВЕД ТОВ "Три Стар" - 10.82 виробництво какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів.

На основі даних звітності було здійснено фінансово-економічну характеристику підприємства, за допомогою чого ми можемо побачити результати роботи підприємства протягом останніх трьох років та оцінити його ефективність. За отриманими результатами бачимо, що найбільш вдалим є 2020 рік, коли чистий дохід мав найвище значення, а витрати, в порівнянні з минулими періодами, не суттєво збільшилися, зростає сума доходів від операційної діяльності. Але вже в наступному році ситуація почала погіршуватися, і в 2021 році підприємство погіршило результати своєї діяльності. При детальному аналізі можемо побачити, що:

1. Вартість майна підприємства щороку збільшується, що є позитивною тенденцією, але темпи росту в останні роки дещо знижуються. Питома вага

необоротних активів збільшується з одночасним зниженням частки оборотних активів. Це є результатом того, що підприємство здійснює поповнення своєї технічної бази шляхом придбання основних засобів для забезпечення виробничої діяльності. Зменшення оборотних активів спричинено зменшенням таких статей, як поточна дебіторська заборгованість та витрати майбутніх періодів. Сума дебіторської заборгованості зменшилась завдяки посиленню роботи працівників бухгалтерії з контрагентами, а саме покупцями та замовниками. Шляхом періодичної звірки, повідомлення про заборгованість, а в деяких випадках висування претензії та захисту свої прав у судовому порядку. Все це призвело до поступового зменшення суми дебіторської заборгованості;

2. При оцінці стану і руху основних засобів можна зазначити, що їх вартість постійно збільшується, але найбільше її зростання відбулося у 2019 році, що призвело до отримання коефіцієнта оновлення у розмірі 28,14;

3. Серед джерел фінансування основних засобів можна виділити два основних: власний оборотний капітал підприємства та довгострокові кредити банків. При цьому більша частина фінансується власними коштами, що дозволяє підприємству не втрачати фінансову стабільність;

4. На основі даних фінансової звітності, а саме «Звіту про фінансові результати», ми бачимо, що у період 2019-2020 рр. підприємство, використовуючи свої потужності, провадить ефективно господарську діяльність, тим самим забезпечуючи зростання показників і отримання чистого прибутку у розмірі 6,066 млн. грн. Але після 2020 року результати діяльності підприємства почали знижуватися. Дохід від реалізації знижується, зростають витрати. Все це призводить до того, що у 2021 році дохід підприємства склав 5,883 млн. грн.;

5. Здійснюючи аналіз фінансової стійкості підприємства можна побачити, що підприємство за останні роки збільшило вартість залученого капіталу, тим самим спричинивши зниження коефіцієнта автономії, все більше наближаючи його до граничного значення. Це є наслідком залучення

довгострокових кредитів, які мають своє відображення у коефіцієнті довгострокового залучення позикових коштів (найвищий показник спостерігається у 2019 та 2021 роках).

Розглядаючи порядок організації роботи бухгалтерської служби було виявлено те, що це окремий підрозділ на чолі з головним бухгалтером, лінійної організаційної форми, тобто працівники бухгалтерії підпорядковуються головному бухгалтеру. Штат бухгалтерії складається з п'яти осіб (значення повністю співпадає з результатами розрахунку норми чисельності). Однак існують певні недоліки з затвердженням організації облікового процесу: відсутнє Положення про роботу бухгалтерської служби, яке б мало на меті закріпити бухгалтерію як окремий структурний підрозділ, чітко вказати його основні завдання, функції, права та обов'язки, його структуру та порядок взаємодії з іншими підрозділами підприємства.

Облік основних засобів загалом відповідає вимогам чинного законодавства, а всі суттєві аспекти зазначені у наказі про облікову політику, який є основним документом внутрішньої організації облікового процесу на підприємстві.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У СИСТЕМІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

3.1. Удосконалення обліку основних засобів у системі підтримки прийняття управлінських рішень

Проблеми вдосконалення обліку та управління основними засобами постійно досліджуються науковцями як в Україні, так і за кордоном. Однак низка питань залишається відкритою і потребує подальшого вивчення, зокрема, визначення справедливої та переоціненої вартості, методів нарахування амортизації, удосконалення обліку ремонтів основних засобів, наближення вітчизняного обліку до міжнародних стандартів.

Однією з таких проблем є проблема складності оцінки основних засобів та вибору вартості, за якою слід оцінювати основні засоби. У вітчизняній обліковій практиці традиційним і найбільш методологічно розробленим методом оцінки є визнання основних засобів за первісною вартістю. Однак використання вартості придбання може мати негативні наслідки при оцінці основних засобів в умовах інфляції. Навіть якщо ціна залишається незмінною, потенціал основних засобів не є постійним через скорочення терміну їх корисного використання та морального старіння.

Основні засоби, придбані в різний час і з однаковими характеристиками, матимуть різну вартість. А постійна переоцінка збільшує витрати підприємства і в кінцевому підсумку впливає на його фінансові результати.

Основними проблемами, які виникають в процесі оцінки основних засобів за справедливою вартістю, є:

- наразі відсутня методологічна база для обґрунтованого визначення первісної оцінки об'єктів основних засобів;

- ринкову ціну не можна назвати справедливою, оскільки вона не може бути справедливою для двох учасників ринку - продавця і покупця одночасно;

- при виборі об'єктивного методу оцінки основних засобів слід враховувати, що не існує такої оцінки, яка б задовольняла вимоги всіх без винятку користувачів фінансової звітності.

Хоча первинний, синтетичний та аналітичний облік основних засобів в основному відповідає вимогам законодавства, система обліку потребує вдосконалення в наступних аспектах:

- первинна документація з обліку основних засобів часто не містить усіх реквізитів, а значна кількість інвентарних карток ведеться лише в електронному вигляді;

- більшість підприємств не використовують рахунок 286, який за законодавством передбачено для переведення основних засобів до складу необоротних активів та груп вибуття під час продажу;

- внутрішнє переміщення об'єктів не завжди оформлюється відповідно до закону про приймання-передачу основних засобів (внутрішнє переміщення);

- документація, яка використовується більшістю підприємств для обліку запасів, застосовується для обліку основних засобів (наприклад, М-4);

- більшість підприємств використовують невідповідні методи нарахування амортизації для реалізації оптимальної амортизаційної політики [79, с.69].

Амортизація є основним джерелом відтворення основних засобів. Відсутність наукового підходу до розробки механізмів відтворення основних засобів призвела до значного погіршення стану активів. Ще однією проблемою є порядок визначення ліквідаційної вартості основних засобів, оскільки в майбутньому оцінка активів буде ускладнюватися.

Дискусійність багатьох теоретичних положень, практична значущість обліку основних засобів та недостатній рівень його дослідження з огляду на

сучасні потреби управління вимагають подальшого наукового та практичного вдосконалення.

У системі підтримки прийняття управлінських рішень головну роль відіграє система внутрішнього господарського контролю наявності, зберігання та використання основних засобів. Для цього важливою є розробка та затвердження плану контрольних заходів, в якому визначають зміст перевірок, перелік контрольних заходів, періодичність та тривалість контрольних робіт, відповідальних осіб тощо.

До основних етапів процесу контролю належать: розробка нормативних документів з організації контролю (стандартів, інструкцій тощо), їх доведення до виконавців; збір достовірних даних про об'єкт моніторингу; порівняння фактичних даних з нормативними (плановими) показниками; виявлення відхилень від планових завдань і норм; оцінка отриманих результатів; розробка та виконання коригувальних дій.

Основними методичними прийомами контролю за основними засобами, які використовуються підприємством, є: інвентаризація, вибіркові та суцільні спостереження, обстеження та тематичні перевірки, методи перевірки облікової документації (фактична та зустрічна перевірка, перевірка суті та змісту операції, зіставлення документів з обліковими реєстрами аналітичного і синтетичного обліку, аналітична і логічна перевірка та зіставлення даних аналітичного обліку з даними синтетичного обліку).

Здійснивши аналіз стану впровадженої на підприємстві ТОВ «Три Стар» системи внутрішньогосподарського контролю можна встановити ряд недоліків її функціонування:

1. По-перше, відсутність на підприємстві окремого структурного підрозділу, на котрий покладено обов'язки контролю та внутрішньої документації, що використовується в процесі відображення результатів проведених процедур контролю;

2. По-друге, відсутність Положення «Про організацію внутрішнього контролю за майном підприємства», метою якого є забезпечення ефективної

Даний документ дозволить зафіксувати реальні строки проведення інвентаризації, порівняти результати з інвентаризацією попереднього разу, побачити, чи були знайдені нестачі або лишки та знайти винних осіб, притягнути їх до відповідальності. Це, у свою чергу, дозволить отримати всі необхідні дані та здійснити їх звірку;

2. Відомість обліку і контролю нарахування амортизації (табл. 3.2).

Таблиця 3.2.

Відомість обліку і контролю нарахування амортизації

№	Інвентарний №	Субрахунок	Найменування	Первісна вартість	Ліквідаційна вартість	Норма амортизації	Нараховано знос			Тривалість періоду корисного використання	Залишкова вартість	Кореспонденція	
							на початок періоду	за період	на кінець періоду			Дебет	Кредит

Амортизаційні відрахування є важливими елементом в обліку основних засобів та необоротних активів в цілому. Тому важливо приділити увагу перевірці правильності її нарахування.

Даний документ містить необхідні графи, інформація з яких надасть змогу здійснити перевірку правильності нарахування зносу та виявити можливі перекручення та помилки, здійснені при нарахуванні амортизації та відображенні їх на рахунках бухгалтерського обліку;

3. Відомість контролю обліку переоцінки об'єктів основних засобів (табл. 3.3).

Важливим для ведення бухгалтерського обліку є правильно визначена вартісна оцінка об'єктів обліку. Тому підприємство має право для відображення правдивої інформації та реального стану речей здійснювати

переоцінку, якщо справедлива вартість об'єктів суттєво відрізняється від залишкової.

Таблиця 3.3

Відомість контролю обліку переоцінки об'єктів основних засобів

№	Дата	Інвентарний №	Назва засобу	Залишкова вартість	Вартість		Індексе переоцінки	На початок періоду	Нараховано знос		Різниця	Кореспонденція	
					до здійснення переоцінки	після здійснення переоцінки			до переоцінки	після переоцінки		Дебет	Кредит

При здійсненні переоцінки необхідно правильно розрахувати індекс переоцінки, визначити, дооцінка чи уцінка буде стосуватися тієї чи іншої групи об'єктів. Для перевірки необхідні будуть дані, які наведені у таблиці. Це сприятиме скороченню часу для перевірки та наочному виявленню результатів.

Порушення, що можуть виявлятися в процесі внутрішньогосподарського контролю: недостовірність відображених на рахунках обліку вартостей об'єктів основних засобів та пов'язаних з ними операцій; порушення оформлення первинних документів; неправильний розрахунок амортизаційних відрахувань; недостовірне відображення у фінансовій звітності підприємства, що призводить до спотворення результатів аналізу ефективності використання основних засобів; отримання фактів злочину, крадіжки та ін. Тому важливо приділяти особливу увагу саме організації та здійсненню контролю, бо це зможе позитивно впливати на діяльність не окремих підрозділів, чи працівників, але і підприємства в цілому.

При дослідженні організації обліку у ТОВ «Три Стар», порядку його ведення та здійснення контролю, було виявлено наступні недоліки та варіанти їх подолання:

1. Наказ про облікову політику складений ще при формуванні підприємства, тому інформація в ньому є застарілою. Підприємство, не зважаючи на певні зміни в законодавчих та нормативних документах, не здійснило ніяких змін та доповнень до Наказу про облікову політику.

Необхідно оновити інформацію у Наказі про облікову політику відповідно до чинного законодавства та періодично здійснювати зміни та доповнення в залежності від змін умов господарювання та правової бази забезпечення обліку основних засобів;

2. Не висвітлюється питання щодо організаційно-технічних аспектів обліку, а саме не наводиться графік документообігу. Організація документообігу зможе упорядкувати рух документів та забезпечити їх своєчасне надходження до бухгалтерії. В них зазначають: кількість примірників кожного документа, які необхідні для оформлення тієї чи іншої господарської операції; осіб, відповідальних за кожний вид робіт (складання документів, їх перевірку, реєстрацію, обробку, облікову реєстрацію інформації в облікових регістрах) та терміни їх виконання.

Необхідно розробити план-документообігу на підприємстві, тим самим це дозволить забезпечити: проходження документів на підприємстві найкоротшим шляхом; скорочення кількості інстанцій, до яких повинні надходити документи (наприклад, під час погодження); одноразовість операцій з опрацювання документів, виключення дублювання під час роботи з ними; централізацію, здійснення однотипних операцій з документами в одному місці; раціональне розміщення на підприємстві структурних підрозділів та робочих місць;

3. Встановлення ліквідаційної вартості на об'єкти основних засобів. Так як точно визначити ліквідаційну вартість об'єкта основних засобів через декілька років важко, то підприємство вказує, що ліквідаційна вартість

дорівнює одиниці. Дуже важливо вірно розрахувати ліквідаційну вартість по кожному об'єкту основних засобів окремо, адже дана вартість використовується з метою розподілу витрат і доходів між відповідними звітними періодами;

4. Метод амортизації обирається підприємством самостійно з урахуванням очікуваного способу отримання економічних вигод від його використання та переглядається у разі зміни очікуваного способу отримання економічних вигод від його використання. Підприємство застосовує лише прямолінійний метод нарахування для всіх груп об'єктів. Це переважно через легкість розрахунку та забезпечення єдиної суми зносу по кожному об'єкту, але даний метод має і певні недоліки. Тому важливим є розгляд інших методів, та визначення того, який метод є найоптимальнішим для підприємства в даний момент. Рекомендується регулярно, наприкінці кожного фінансового року, переглядати методи нарахування та вносити відповідні зміни в облікову політику як зміни облікової оцінки;

5. Здійснення переоцінки об'єктів основних засобів. В обліковій політиці необхідно відобразити умови, коли проводиться переоцінка та зазначити поріг суттєвості (у відсотках). Позитивним моментом переоцінки основних засобів є те, що її проведення може збільшити вартість активів та розмір капіталу в дооцінках, який є частиною власного капіталу. Це призведе до підвищення зацікавленості інвесторів та кредиторів;

6. Порядок документального забезпечення. При дослідженні основних форм документів можна побачити, що вони дещо втратили свою значущість. Показники, які наведені в них, повністю не відображають необхідну інформацію, тим самим дещо ускладнюють облік даних об'єктів. Основними документами, в яких є затверджені форми, є Наказ Міністерства статистики України «Про затвердження типових форм первинного обліку» № 352 та Наказ Міністерства аграрної політики України № 701 «Про затвердження спеціалізованих форм первинних документів з обліку основних засобів і інших необоротних активів сільськогосподарських підприємств та

Методичних рекомендацій щодо їх застосування». Дані акти затверджені ще до прийняття Податкового кодексу України, тим самим вони не відображають необхідну для ведення податкового обліку інформацію, не відображаючи групу, до якої відноситься об'єкт основних засобів.

Для цього необхідно для поліпшення обліку додати до типових форм ОЗ-1 «Акт приймання-передачі основних засобів» та ОЗ-6 «Інвентарна картка» інформацію про групу відповідно до вимог Податкового кодексу України, а також встановлений строк корисного використання об'єкта. Також до «Акту приймання-передачі основних засобів» необхідно додати інформацію про номер договору, спосіб надходження об'єкта, ліквідаційну вартість та метод амортизації.

Доповнення документів вказаними реквізитами дозволить зробити їх більш наочними для обліку і контролю та надасть можливість одноразового внесення даних, починаючи з введення до складу основних засобів і завершуючи списанням їх з балансу підприємства. Це призведе до зменшення використання часу для обробки первинної документації.

Внесення певних змін у процес здійснення бухгалтерського обліку на підприємстві дозволить не лише забезпечити збереження існуючого процесу ведення бухгалтерського обліку, але і в деяких аспектах значно полегшити роботу бухгалтерів, забезпечить своєчасне отримання відповідних документів, дозволить інформації, яка підлягає реєстрації, надавати форму, більш наближену до реального стану справ.

3.2. Шляхи підвищення ефективності використання основних засобів та пропозиції щодо удосконалення методики проведення аналізу

Для підвищення ефективності використання основних засобів підприємству необхідно зосереджувати увагу на постійному аналізі, вчасно проводити реконструкцію виробничого процесу, списувати застаріли

затратні об'єкти, замінюючи їх більш ефективними та конкурентоздатними аналогами, використання яких, як очікується, дозволить зменшити загальні витрати та призведе до підвищення потужності виробництва. Це можна досягти наступним чином:

- інтенсивне поліпшення – шляхом збільшення завантаженості виробничих потужностей за одиницю часу;
- екстенсивне покращення – шляхом скорочення простоїв за допомогою вчасного здійснення ремонтних робіт для підтримання об'єкта основних засобів у робочому стані; забезпечення виробництва сировиною, матеріалами та іншими запасами;
- покращення структури засобів з одночасним запланованим приростом виробленої продукції.

Підприємство, яке має постійно повну інформацію про структуру, динаміку основних засобів, про фактори, що впливають на їх використання, має можливість розробляти методи й економічну політику, наприклад, за допомогою яких підвищується ефективність використання основних засобів і виробничих потужностей підприємства, що забезпечує зниження витрат виробництва і зростання продуктивності праці.

Конкурентна парадигма управління, в основі якої лежить свобода у прийнятті управлінських рішень, зумовила потребу в формуванні інформаційної системи, спрямованої на ефективність управлінських рішень. Незважаючи на розробку низки теоретичних і практичних досліджень щодо управлінського обліку основних засобів, теоретичні, методологічні й практичні питання аналізу у цій сфері не отримали належного розвитку.

Основні засоби становлять основу матеріально-технічної бази кожного підприємства. Своєї актуальності проблема ефективного управління основними засобами набула у зв'язку з потребою отримати власниками, кредиторами й інвесторами, як вітчизняними так і закордонними, оперативної та достовірної інформації щодо стану, руху, оновлення та ефективності використання основних засобів.

Удосконалення методики проведення аналізу основних засобів повністю залежить від професійного рівня працівників фінансово-бухгалтерського відділення ТОВ «Три Стар», які мають профільну освіту і повинні використовувати комплексний аналітичний підхід, що охоплює всі аспекти відтворення та використання основних засобів, включаючи структуру, динаміку, оновлення, знос, екстенсивне та інтенсивне використання, прибутковість, ефективність, ліквідність, амортизацію та ризики.

Необхідно застосовувати систему показників, що відповідає цілям, завданням, специфіці та особливостям діяльності підприємства та враховує вимоги нормативно-правових актів, стандартів бухгалтерського обліку та податкового законодавства; використовувати сучасні аналітичні методи, такі як:

- факторний аналіз,
- кореляційний аналіз,
- регресійний аналіз,
- економіко-математичне моделювання,
- експертні оцінки,
- SWOT-аналіз,
- аналіз чутливості,
- сценарний аналіз;
- портфельний аналіз.

Потрібно використовувати інформаційну підтримку аналізу основних засобів на основі даних обліку, фінансової звітності, податкової звітності та додаткових джерел інформації, таких як статистичні, аналітичні, економічні, галузеві та регіональні дані.

Аналітична команда ТОВ «Три Стар» має проводити порівняльний та прогнозний аналіз основних засобів з використанням відповідних нормативів, планово-нормативних показників, індексів, коефіцієнтів, абсолютних та відносних показників та використовувати результати аналізу

основних засобів для прийняття управлінських рішень щодо оптимізації структури, підвищення ефективності, зниження витрат, підвищення прибутковості, забезпечення ліквідності та зниження ризиків.

Отже, ефективне управління основними засобами охоплює широке коло питань. Підвищення ефективності використання основних засобів у даний час, коли в країні спостерігаються кризові явища, має величезне значення. Підприємства та установи, які використовують у своїй діяльності застарілі основні засоби, повинні не тільки прагнути їх модернізувати, але і максимально ефективно використовувати, особливо в існуючих умовах дефіциту фінансів та інвестицій. Тому виникає необхідність забезпечення керівництва оперативною фінансовою та не фінансовою інформацією у визначеній ними формі для планування, управління, оцінки і контролю за основними засобами.

Висновки до розділу 3

В процесі удосконалення обліку основних засобів у системі підтримки прийняття управлінських рішень багато питань досліджуються науковцями, але низка питань залишається відкритою. Проблемними залишаються визначення справедливої та переоціненої вартості, вибір методів нарахування амортизації, порядку визначення ліквідаційної вартості та удосконалення обліку ремонтів основних засобів, їх оцінка за справедливою вартістю тощо.

Потребують удосконалення форми звітних та накопичувальних документів, розробка та впровадження стратегічного управлінського обліку та аналізу основних засобів (що забезпечує інформаційну підтримку стратегічного планування, управління та оцінки ефективності використання основних засобів), впровадження інструментів бухгалтерського інжинірингу для формування інформаційної бази управлінського обліку основних засобів (що відповідає інформаційним потребам внутрішніх користувачів та вимогам

регуляторного законодавства), застосування сучасних методів аналізу, моделювання, прогнозування та оптимізації основних засобів (що допомагають виявити резерви підвищення ефективності, зниження витрат, збільшення прибутковості, забезпечення ліквідності та зниження ризиків), розробка та використання відповідних форматів і методів аналізу управлінської звітності (які відображають стан, рух, оновлення та ефективність використання основних засобів і дозволяють порівнювати фактичні та планові показники), модернізація системи внутрішнього господарського контролю (що дозволяє виявити критичні місця, неефективне використання основних засобів на окремих ділянках виробництва).

На підприємстві виявлено критичні дні збору первинних документів в останні тижні кварталу, так звані «аврали», що створює затори в підготовці інформативного матеріалу для прийняття важливих управлінських рішень. Необхідно відмітити, що ТОВ «Три Стар» застосовує лише прямолінійний метод нарахування амортизації для всіх груп об'єктів, тому доцільно розглянути інші методи нарахування амортизації та внести відповідні зміни в облікову політику стосовно зміни облікової оцінки основних засобів.

ТОВ «Три Стар» запропоновано використовувати типові бланки відомостей: контролю інвентаризації основних засобів; обліку і контролю нарахування амортизації; контролю обліку переоцінки об'єктів основних засобів, що сприятиме посиленню внутрішнього контролю за об'єктами основних засобів відповідно до певних операцій, за якими найчастіше стаються помилки. Також підприємству запропоновано доповнити форму акту приймання-передачі основних засобів інформацією про номер договору, встановлений строк корисного використання та спосіб надходження об'єкта, його ліквідаційну вартість, метод нарахування амортизації.

Для підвищення ефективності використання основних засобів рекомендуємо здійснювати пошук можливостей скорочення простоїв устаткування, використовувати сучасні аналітичні методи, оперативну фінансову та не фінансову інформацію.

ВИСНОВКИ

Дана робота присвячена питанням організації і методики обліку та аналізу в управлінні основними засобами та підвищенню ефективності їх використання на підприємствах. Питанню обліку та аналізу основних засобів присвячено багато праць та наукових пошуків, адже ця тема є актуальною на сьогоднішній день, оскільки компанії думають не тільки про те, як отримати більше прибутку, але й як оптимізувати свою діяльність за рахунок змін всередині компанії та забезпечити доступ до правдивої, повної та неупередженої інформації для прийняття рішень.

Розвиток підприємства можливий лише за умови ефективного використання наявних ресурсів, зокрема основних засобів. Основні засоби є важливими для будь-якого підприємства, оскільки вони становлять виробничу частину його майна та гарантують здійснення його операційної діяльності.

У нормативно-правових актах поняття "основні засоби" трактується по-різному. Основні засоби (крім землі) поступово втрачають свої властивості під впливом фізичних сил, технологічних та економічних факторів, тобто фізичного та морального зносу. Поступове перенесення вартості діючих основних засобів на готову продукцію та накопичення грошових коштів для заміни зношених елементів називається амортизацією. При визначенні строку корисного використання об'єкта основних засобів суб'єкт господарювання обирає один із методів амортизації.

У ході дослідження було сформовано порівняльну характеристику податкового та бухгалтерського підходів до визнання основних засобів. Це дозволяє стверджувати, що такі характеристики основних засобів, як їх суттєвість та строк корисного використання, є повністю ідентичними як для цілей бухгалтерського обліку, так і для цілей оподаткування. Істотні відмінності між бухгалтерським та податковим підходами стосуються керованості, призначення та вартісних обмежень.

Передумовою раціональної організації обліку основних засобів є їх класифікація, тобто об'єднання в якісно однорідні групи за певними ознаками. Основними класифікаціями в бухгалтерському обліку є класифікація за використанням (діючі, невикористані), за правом власності (власні, орендовані) та за призначенням (виробничі, невикористані). Для податкового обліку важливою є класифікація за нижньою межею амортизаційного періоду.

Методика аналізу основних засобів дозволяє систематизувати підходи, які регулярно оцінюють стан і структуру основних засобів. Такий регулярний моніторинг не тільки підвищує ефективність їх використання, але й допомагає управляти достатністю обладнання для виконання майбутніх виробничих завдань.

Базою для дослідження було обрано ТОВ "Три Стар" (головний КВЕД - 10.82 - виробництво какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів). У 2019-2020 рр. підприємство, використовуючи свої потужності, провадило ефективно господарську діяльність, тим самим забезпечуючи зростання показників і отримання чистого прибутку у розмірі 6,066 млн. грн. Результати діяльності компанії були найкращими у 2020 році. У 2021 році діяльність компанії мала тенденцію до погіршення, тим самим доводячи необхідність внесення певних змін у роботу як виробничих, так і адміністративних підрозділів.

Вартість майна підприємства щороку збільшується, що є позитивною тенденцією, але темпи росту в останні роки дещо знижуються. Питома вага необоротних активів збільшується з одночасним зниженням частки оборотних активів. Це є результатом того, що підприємство здійснює поповнення своєї технічної бази шляхом придбання основних засобів для забезпечення виробничої діяльності. Найбільше зростання вартості основних засобів відбулося у 2019 році, що призвело до отримання коефіцієнта оновлення у розмірі 28,14.

Серед джерел фінансування основних засобів можна виділити два основних: власний оборотний капітал підприємства та довгострокові кредити банків. При цьому більша частина основних засобів фінансується власними коштами, що дозволяє підприємству не втрачати фінансову стабільність.

Розглядаючи порядок організації роботи бухгалтерської служби було виявлено, що це окремий підрозділ на чолі з головним бухгалтером, який має лінійну організаційну форму (тобто працівники бухгалтерії підпорядковуються головному бухгалтеру). Штат бухгалтерії складається з п'яти осіб (значення повністю співпадає з результатами розрахунку норми чисельності). Однак існують певні недоліки з затвердженням організації облікового процесу: відсутнє Положення про роботу бухгалтерської служби, яке б мало на меті закріпити бухгалтерію як окремий структурний підрозділ, чітко вказати його основні завдання, функції, права та обов'язки, його структуру та порядок взаємодії з іншими підрозділами підприємства.

На основі отриманих результатів можна запропонувати наступні заходи щодо удосконалення обліку загалом та, зокрема, обліку основних засобів:

1. Оновити наказ про облікову політику підприємства, доповнити цей документ додатковими класифікаційними ознаками для покращення відображення інформації на рахунках бухгалтерського обліку. Підготувати та затвердити план документообігу, який забезпечить розуміння працівниками процедур узгодження, порядку та термінів передачі документів до бухгалтерії, термінів просування, впорядкування, способу зберігання інформації та осіб, що відповідальні за це;

2. Адекватно визначати ліквідаційну вартість об'єктів основних засобів, переглянути методи нарахування амортизації для груп об'єктів, вчасно переоцінювати відповідні групи активів;

3. Використовувати на підприємстві типові бланки відомостей: контролю інвентаризації основних засобів; обліку і контролю нарахування амортизації; контролю обліку переоцінки об'єктів основних засобів, що

сприятиме посиленню внутрішнього контролю за об'єктами основних засобів відповідно до певних операцій, за якими найчастіше стаються помилки. Також підприємству запропоновано доповнити форму акту приймання-передачі основних засобів інформацією про номер договору, встановлений строк корисного використання та спосіб надходження об'єкта, його ліквідаційну вартість, метод нарахування амортизації.

Створення підрозділу внутрішнього контролю уможливило управління завданнями, пов'язаними з відображенням стану та руху об'єктів на підприємстві, їх документальним оформленням, дотриманням чинного законодавства, аналізом стану об'єктів, встановленням правильності застосування експлуатаційних норм, правильності рішень щодо нарахування амортизації та виявленням недоліків.

На основі результатів, отриманих в процесі аналізу фінансово-господарської діяльності, окремо були розглянуті показники, що характеризують різні аспекти функціонування та використання основних засобів. Впровадження заходів щодо підвищення ефективності використання основних засобів сприятиме покращенню результатів діяльності підприємства в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамчук М. Ю., Гуменна Ю. Г. Фінансовий облік: конспект лекцій. – Суми: Сумський державний університет, 2018. 395 с.
2. Агрес О. Г. Економічна ефективність використання основних засобів сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. к. е. н.: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами»; Львівський нац. аграр. ун–т. – Львів, 2013. 20 с.
3. Бабіч В. Витрати на ремонт та поліпшення основних засобів: обліковий і податковий аспекти. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2012. № 8. С. 10-13
4. Балджи М. Д., Карпов В. А., Ковальов А. І. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: навч. посіб. – Одеса: ОНЕУ, 2013. 670 с.
5. Бандарук О. М., Бандурка О. М., Ковальов Є. В. Економіка підприємства: навч. посіб.– Харків: ХНУВС, 2017. 192 с.
6. Бруханський Р . Ф. Бухгалтерський облік: підруч. – Тернопіль: ТНЕУ , 2016. 480 с.
7. Бутинець Т.А. Внутрішній контроль: елементи організації системи. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. Вип. 2(11). – Житомир: ЖДТУ, 2008. С. 21-42.
8. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік: підруч. – Житомир: ПП «Рута», 2020. с. 321.
9. Бутинець Ф.Ф., Малюга Н. М. Бухгалтерський облік: облікова політика і план рахунків, стандарти і кореспонденція рахунків, звітність: навчальний посібник для студентів вузів. – Житомир: ЖІТІ, 2019. 480 с.
10. Величко О.В. Основні засоби як складова ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств регіону. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. Сер.: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. 2013. Вип. 181 (4). С. 76-85.

- 11.Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія. – Львів, 2016. 386 с. URL: http://lv.niss.gov.ua/content/articles/files/mono_2012-d47ce.pdf.
- 12.Верига Ю. А. Облікова політика підприємства: навч. посібник для ВНЗ. – Київ: Центр учб. літ., 2015. 312 с.
- 13.Верхоглядова Н. І., Шило В. П., Ільїна С. Б. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика: навч.-практ. посіб. – Київ: Центр учбової літератури, 2020. 536 с.
- 14.Глушаченко А. І. Організація обліку в системі управління підприємств. *Економіка АПК*. 2012. № 8. С. 48-52.
- 15.Гречко С. М. Особливості визнання основних засобів в цілях бухгалтерського обліку та оподаткування. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2021. № 3(21). Ч. 2. С. 23-31.
- 16.Губарик О. М., Юрченко А. А. Обліково-аналітичне забезпечення діагностики функціонування підприємства та удосконалення системи економічної безпеки на основі покращення фінансового стану. *Економіка та суспільство*. 2021. № 32.
- 17.Гудзь Н. В., Денчук П. Н., Романів Р. В. Бухгалтерський облік: навч. посібник для внз. 2-ге вид., перероб. і допов. – Київ: Центр учб. літ., 2019. 424 с.
- 18.Гуменюк О. О. Особливості проведення аналізу фінансового стану підприємства. *Інноваційна економіка*. 2016. № 7-8. С. 147-152. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2016_7-8_27.
- 19.Гуцаленко Л. В., Коцупатрий М. М., Марчук У. О. Внутрішньогосподарський контроль: навч. посіб. – Київ: «Центр учбової літератури», 2021. 496 с.

20. Дмитрієв І. А., Шевченко І. Ю. Економіка підприємства: навч. посіб. для практичних занять і самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів.– Харків: ХНАДУ, 2018. 292 с.
21. Довгалюк Н.В. Ефективність використання та відтворення основних засобів підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04. – Житомир, 2020. 20 с.
22. Донець Л. І. Економічні ризики та методи їх вимірювання: навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2016. 312 с.
23. Жердєв Є. В. Методичні засади формування амортизаційної політики на підприємствах. Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/metodichni-zasadi-formuvannyaamortizaciynoipolitiki-na-pidприємствah.html>.
24. Жадан Т. А., Лозова Н. В. Економічна сутність основних засобів підприємства: обліковий аспект. *Глобальні та національні проблеми економіки*, 2015. Вип. 8. С. 1112-1116. URL: <http://global-national.in.ua/archive/8-2015/233.pdf> (дата звернення: 12.11.2023).
25. Єршова Н. Ю., Портна О. В. Аналіз господарської діяльності: теорія і практикум: навч. посіб. – Видавництво «Магнолія 2006», 2019. 312 с.
26. Завадський Й.С., Осовська Т. В., Юшкевич О.О. Економічний словник. – Київ: Кондор, 2020. 356 с.
27. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 №996–XIV. Дата оновлення: 01.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
28. Захаров О. І., Пригунов П. Я. Організація та управління економічною безпекою суб'єктів господарської діяльності: навч. посіб. – Київ: КНТЕУ, 2018. 257 с.
29. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. – Київ: Знання, 2022. 588 с.
30. Іванюта Т. М. Економічна безпека підприємства: навч. посібник. – К.: ЦУЛ, 2020. 262 с.

31. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291.
Дата оновлення: 10.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.
32. Камінський А. Б. Економічний ризик та методи його вимірювання: навч. посіб. – К.: Вид. дім «Козаки», 2021. 120 с.
33. Карпушенко М. Ю. Організація обліку: навч. посібник (для студентів економічних спеціальностей, які навчаються за спеціальністю «Облік і аудит»). – Х.: ХНАМГ, 2011. 241 с.
34. Катан Л. І. Фінансування і кредитування АПК: навч. посіб. – К.: ТОВ «ДКС центр», 2012. 300 с.
35. Кірейцев Г.Г., Виговська Н.Г., Петрук О.М. Фінанси підприємств: навч. посіб. – Житомир: ЖІТІ, 2002. 272 с. 87.
36. Кічанова О. Методи оптимізації абсолютної величини витрат. / Запрошення і програма проведення Дня науки-2023, 20.04.2023 р. - Кропивницький: ЦНТУ, 2023. С. 51. URL: <http://www.kntu.kr.ua/doc/science/den23.pdf> (дата звернення: 08.09.2023).
37. Кічанова О., Лисенко А. Актуальні проблеми обліку основних засобів. Розвиток обліку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально-економічних систем : матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції, 30 листопада 2023 р. - Кропивницький : ЦНТУ, 2023. С. 192-195. URL : <https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/13587> (дата звернення: 21.09.2023).
38. Коваленко А. М. Бухгалтерський облік в Україні. Від теорії до практики. – Дніпропетровськ: Баланс–Клуб, 2006. 1024 с.
39. Коваленко О.В., Громова І.В. Напрями підвищення ефективності використання основних фондів підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2022. Вип. 7. С. 20-27.

40. Козаченко Г. В., Пономарьов В. П., Ляшенко О. М. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: монографія. – К.: Лібра, 2016. 280 с.
41. Крупка Я.Д., Задорожний З. В., Гудзь Н. В. Фінансовий облік: підруч. 4-те вид. [доп. і перероб.]. – Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 451 с.
42. Лисенко А.М. Детермінований факторний аналіз у дослідженні фінансово-господарської діяльності малого підприємства: методичний аспект. *Держава та регіони. Науково-виробничий журнал. Серія: Економіка та підприємництво*, 2020, №3 (114), Ч. 2, с. 116-122. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/12070> (дата звернення 11.11.2023).
43. Лисенко А.М., Кічанова О.В. Важливі аспекти аналізу ефективності використання основних засобів. Інноваційна модернізація економіки України в умовах євроінтеграційних процесів : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 27-28 листопада 2023 р. - Кременчук : КрНУ, 2023. С. 669-671. URL : <https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/13544> (дата звернення: 20.09.2023).
44. Лисенко А. М. Напрямки удосконалення методики проведення аналізу ефективності використання основних засобів на підприємствах виробничої сфери. Збірник тез доповідей учасників III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аудиту та аналізу: теорія, методологія, організація» / Ред. кол. Сарапіна О.А. та ін. – Херсон: П.П. Вишемирський В. С., 2014. С. 122-124.
45. Марченко О. М., Пушак Я. Я., Ревак І. О. Фінансова безпека держави: навч. посібник. – Львів, 2020. 356 с.
46. Міжгалузеві нормативи чисельності працівників бухгалтерського обліку: Наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 26 вересня

- 2003 року № 269. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0269203-03#top> (дата звернення 21.11.2023).
47. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби». Міжнародний документ від 01.01.2012 (зі змінами та доповненнями). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text88 (дата звернення 17.11.2023).
48. Неміш Ю.В. Поняття «основні засоби» у сучасних наукових дослідженнях. *Аграрна економіка*. 2012. Т. 5. № 3-4. С. 181-187.
49. Національне стандарт (положення) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. Дата оновлення: 23.07.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення 01.12.2023)
50. Національний стандарт (положенням) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Затверджено Наказом Міністерства фінансів України 27.04.2000 р. № 92 (редакція від 29.07.2022 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення: 12.11.2023).
51. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу та припинена діяльність»: Наказ Міністерства фінансів України від 07 листопада 2003 року № 617 (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1054-03#Text> (дата звернення 10.11.2023).
52. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» Наказ Міністерства фінансів України № 817 від 24.12.2004 року № 817 (зі змінами і доповненнями) URL: <https://www.rada.gov.ua>.
53. Орлова В. К., Орлів М. С., Хома С. В. Фінансовий облік: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2010. 510 с.
54. Оренда та лізинг: правила складання договорів та облік відповідно до вимог ПК: практичне керівництво серії «Бібліотека «Баланс» / головний

- редактор І. Єгорова. - Дніпропетровськ: ТОВ «Баланс-Клуб», 2011. № 15. 112 с.
- 55.Павленко Л.А. Корпоративні інформаційні системи: Навчальний посібник. - Х. : ВД «ІНЖЕК», 2003. С. 151-154.
- 56.Плаксієнко В.Я., Письмаченко Л.М., Павлова Г.Є., Крушельницька Т.А., Рябий Є.І. Бухгалтерський облік у сільському господарстві України. - Київ: Центр учбової літератури, 2009. 490 с. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe.
- 57.Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (редакція від 03.09.2023 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n256> (дата звернення: 12.11.2023).
58. Подмешальська Ю. В., Меліхова Т. О., Чакалова Н. С. Бухгалтерський облік: навч.-метод. посібник. - Запоріжжя: ЗДІА, 2017. 400 с.
- 59.Посохов І. М. Управління ризиками у підприємстві: навчальний посібник. – Харків: НТУ «ХП», 2015. 220 с.
- 60.Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства фінансів України від 02 вересня 2014 року № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text>.
- 61.Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України: Наказ Міністерства фінансів України від 27 червня 2013 року №635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text>.
- 62.Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів: Наказ Міністерства аграрної політики України від 30 вересня 2003 року № 561. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text> 90.
- 63.Податковий кодекс (редакція від 01.01.2024 року). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0390555-09>.

64. Радіонова Н. Й. Шляхи удосконалення бухгалтерського обліку і контролю основних засобів. *Ефективна економіка*. 2015. № 9. URL: <http://www.m.nauka.com.ua/?op=1&j=efektyvnaekonomika&s=ua&z=454>.
65. Рибалко О. М., Уколова О. Г. Шляхи вдосконалення організації обліку основних засобів. *Міжнародний мультидисциплінарний науковий журнал «ЛОГОΣ. Мистецтво наукової думки»*. 2019. № 7. С. 19-22.
66. Садовська І. Б. Фінансовий облік: навч. посібн. – Луцьк. Навчально-методичний відділ ЛНТУ, 2011. URL: <https://textbook.com.ua/buhoblik/1473444637>.
67. Садовська І.Б., Божидарнік Т.В., Нагірська К.С. Бухгалтерський облік: навч. посіб. – К.: Центр навч. літ., 2013. 688 с.
68. Скрипник М.Є. Облік і аналіз фінансових результатів в управлінні виробничим підприємством: автореф. дис. канд. екон. наук. – Київ, 2014. 23 с. URL: eprints.kname.edu.ua/.../3/aref-SKRYPNYK-01-09-2014.do.
69. Сопко В. В., Завгородній В. П. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: підручник. – К.: КНЕУ, 2015. 258 с. URL: <http://lib.istu.edu.ua/index.php?p=23&id=404&par 91>.
70. Сосновська О.О. Генезис поняття ризику як економічної категорії. *Економічний простір: Збірник наукових праць*. – Дніпропетровськ: ПДАБА. 2017. № 124. С. 5-18.
71. Сосновська О.О. Система економічної безпеки підприємств зв'язку: монографія. – Київ: «Центр учбової літератури», 2019. 440 с.
72. Стельмашук А.М., Смоленюк П.С. Бухгалтерський облік: навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів. – К.: Центр учбової літератури, 2007. 528 с. URL: <https://studfile.net/preview/5730520/>.
73. Скрипник М. Є. Облік і аналіз фінансових результатів в управлінні виробничим підприємством: автореф. дис. канд. екон. наук. – Київ, 2014. 23 с. URL: eprints.kname.edu.ua/.../3/aref-SKRYPNYK-01-09-2014.do.
74. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський (фінансовий) облік, оподаткування і звітність: підручник. 6-те вид., допов. і перероб. – К.: Алерта, 2019. 981 с.

- 75.Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підручник для студентів вищих навч. закладів. – К.: Алерта, 2008. 926 с. URL: http://catalog.lib.zt.ua/cgi-bin/irbis64r_12/cgiirbis_64.exe.
- 76.Харченко Н.В. Ефективність використання основних засобів виробництва на підприємствах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 11. С. 16-18.
- 77.Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. 4–те вид., переробл. і доповн. – К.: Знання, 2017. с. 8-16.
- 78.Юрченко А. А. Проблемні аспекти визначення ліквідаційної вартості основних засобів. Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи: матеріали XII міжнародної науково-практичної конференції від 28-29 жовтня 2021 року. – Дніпро: ДДАЕУ. с. 64-66.
- 79.Юрченко А. А. Особливості організації обліку основних засобів на підприємствах. Молоді науковці-аграрники: традиційні й нові аспекти досліджень: матеріали науково-практичної конференції молодих вчених та студентів від 23-25 березня 2021 року. – Дніпро: ДДАЕУ. с. 69-72.
- 80.Юрченко А. А. Організація внутрішньогосподарського контролю використання основних засобів. Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції від 13-14 травня 2021 року. – Дніпро: ДДАЕУ. с. 84-88.
- 81.Юрченко А. А. Features of accounting for fixed assets. Підготовка фахівців на шляху до євроінтеграції: матеріали XV міжвузівської науково-практичної конференції. – Дніпро: ДДАЕУ. с. 77-79
82. Янчева Л.М. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. – Х.: ХДУХТ, 2015.

ДОДАТКИ